

Likestilling i barnehagene

Rapport fra fire barnehager i Hedmark 2010

Nina Johannesen og Mona Renolen

 Likestillingssenteret

Forord

Likestillingscenteret takker Fylkesmannen i Hedmark ved seniorrådgiver Annebjørg Soleim for å ha et langsiktig fokus på arbeid med likestilling og for å bevilge penger til likestillingsprosjekter i barnehager. Vi takker Drevsjø barnehage, Utsikten barnehage, Sagatun barnehage og Jønsrudløkka barnehage for deltagelse i prosjektet. Barnehagene har vist et imponerende engasjement.

Å ha resultater fra eget prosjekt gjør at spørsmål om kjønn og likestilling oppleves som mer relevant og interessant, fordi det gjelder forhold i ens egen barnehage. Likevel er vår erfaring at selve gjennomføringen av prosjektet er like viktig som resultatene fra undersøkelsene. Utviklingsprosjekter som dette gjør at personalet i langt større grad fokuserer på kjønn og likestilling, får ny innsikt og reflekterer i større grad over hvordan barna blir møtt og forstår seg selv som gutt og jente.

De ansattes kunnskaper og holdninger er viktig for at likestilling skal bli en integrert del av pedagogikken, og at gutter og jenter får like muligheter, noe som også er framhevet blant annet i Rammeplanen. Arbeid med likestilling er et langsiktig og kontinuerlig arbeid. Målet er at likestillingsperspektivet skal integreres i alt annet arbeid i barnehagene og ikke komme som et tillegg.

Hamar 14.10.10

Nina Johannesen
Prosjektleder

Mona Renolen
Prosjektmedarbeider

Innhold

1. Innledning.....	3
2. Organisering av prosjektet	4
3. Kort presentasjon av barnehagene og prosjektene	4
3.1 Drevsjø barnehage	4
3.2 Utsikten barnehage	5
3.3 Sagatun barnehage.....	5
3.4 Jønsrudløkka barnehage.....	5
4. Teoretiske refleksjoner.....	5
5. Metode	7
5.1 Videoopptak	7
5.2 Observasjon.....	7
5.3 Barneintervju.....	8
5.4 Praksisfortellinger.....	8
6. Resultater og analyse	8
6.1 Jønsrudløkka og Sagatun barnehager - resultat fra videoanalyse	8
6.2 Drevsjø barnehage – resultat fra observasjon og praksisfortellinger	11
6.3 Utsikten barnehage – resultat fra observasjon og barneintervju	12
6.4 Oppsummerende trekk fra analysene.....	14
7. Veien videre.....	15
8. Referanser	16
Vedlegg I – Program fra felles samlinger for barnehagene	17
Vedlegg II – Rapport fra Drevsjø barnehage	18
Vedlegg III – Rapport fra Utsikten barnehage	30
Vedlegg IV – Rapport fra Sagatun barnehage	50
Vedlegg V – Rapport fra Jønsrudløkka barnehage	57

1. Innledning

Fylkesmannen i Hedmark igangsatte et kompetanseprogram for barnehager i Hedmark i 2010. Formålet var å bedre kvaliteten på tjenestetilbudet i barnehagene i forhold til likestillingsperspektivet. Konkret ble det planlagt et nettverk der fire barnehager i Hedmark gjennomførte en kartlegging og analyse av arbeidet i sin barnehage. Dette prosjektet inngikk som en oppfølging av *Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæringen 2008-2010; Tiltak 3.7, lokalt arbeid med likestilling i barnehagen*. Likestillingssenteret har ledet nettverket.

Likestillingssenteret er et kompetansesenter med hovedvekt på kjønn og interseksjonalitet. Senteret har blant annet kompetanse i forhold til praktisk likestillingsarbeid og integrering av kjønnsperspektivet i ulike fagområder. Våren 2009 fikk Likestillingssenteret i oppdrag fra Fylkesmannen i Hedmark å arrangere en konferanse for barnehager i Hedmark. Fokus for konferansen var at læringsmiljøet skal fremme likestilling mellom gutter og jenter, som er ett av målene i handlingsplanen for likestilling. De fire barnehagene som ble med i nettverket deltok på denne konferansen.

Kunnskapsdepartementet (KD) bestilte i 2010 en rapport om status for likestilling i barnehagene. Oppdraget ble gitt til Likestillingssenteret. KD-rapporten *Nye barnehager i gamle spor? Hva vi gjør, og hva vi tror* (Hoel, Renolen og Johansen 2010) konkluderte med at det i liten grad foregår et systematisk, integrert og kontinuerlig arbeid med likestilling i barnehagene, og at det vi tror vi gjør, ikke er det vi gjør. Det avdekkes et stort behov for kunnskap om kjønn og likestilling i barnehagen.

Arbeid med likestillingsperspektiv i pedagogikken i barnehager er et område som Likestillingssenteret prioriterer. I følge tall fra SSB var i 2009 dekningsgraden for barn i barnehager 88,5 prosent på landsbasis for aldersgruppen 1-5år, så de fleste barn i Norge går i barnehage. Gutter og jenters kjønnsidentitet formes rundt tre- års alder. Barnehagen er dermed sammen med skolen viktige sosialiseringsfaktorer i vårt samfunn. KD rapporten avdekker en mangel på fokus i forhold til likestilling i pedagogikken i barnehager. For oss er det viktig både å utvikle gode metoder for arbeid med likestilling i barnehager og å vise til gode eksempler, som andre kan bli inspirert av og benytte.

Det er vesentlig å ha et faglig nettverk. Likestillingssenteret samarbeider med KUN (Senter for kunnskap og likestilling) og REFORM, som har gjennomført likestillingsprosjekter i barnehager. I tillegg har vi kontakt med Kanvas barnehager, Høgskolen i Oslo og Dronning Mauds Minde - høgskole for førskolelærerutdanning, som arbeider med likestilling i pedagogikken i barnehager.

2. Organisering av prosjektet

Drevsjø barnehage i Engerdal, Utsikten barnehage i Stange og Jønsrudløkka og Sagatun barnehager i Hamar har deltatt i prosjektet. Disse barnehagene inngikk i et utviklingsnettverk som ble ledet av Likestillingscenteret. Arbeidet startet opp i januar 2010 og ble avsluttet i september 2010.

En god måte å utvikle kunnskap på er å arbeide med prosjekter i barnehagene som fokuserer på kunnskap om kjønn og likestilling, og parallelt gjennomføre en kartlegging og analyse av situasjonen i den enkelte barnehage for å avdekke eventuelle forskjeller mellom kjønn. Denne typen prosjekter kan bidra til økt bevissthet og refleksjon rundt egen atferd og hvilke utviklingsmuligheter gutter og jenter har i barnehagen. I samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark og barnehagene ble en slik tenkning lagt til grunn for organiseringen av dette nettverket.

Likestillingscenteret arrangerte tre felles samlinger for barnehagene med fokus på kunnskap om kjønn og likestilling, aktuell forskning, lovverk, metode, hvordan komme i gang og eksempler fra arbeid i andre barnehager. Det ble satt av tid til diskusjoner og refleksjon på samlingene. Deltagerne inspirerte hverandre, utvekslet erfaringer og lærte av hverandre. I tillegg ble det satt av tid til å arbeide med selve prosjektet og veiledning på samlingene (Se vedlegg I).

Hver barnehage fikk tilbud om opp til fem timer med veiledning mellom samlingene og i forbindelse med skriving av rapport. Likestillingscenteret har i tillegg vært i to av barnehagene på personalmøter og planleggingsdager og snakket om likestilling og mangfold for hele personalet. Hver barnehage leverte en rapport fra arbeidet, som er grunnlaget for denne felles rapporten.

3. Kort presentasjon av barnehagene og prosjektene

3.1 Drevsjø barnehage

Drevsjø barnehage i Engerdal kommune ligger i et nærmiljø preget av sterk tilknytning til naturen med jakt, fiske og friluftsliv og har tidligere vært et tradisjonelt bondesamfunn. Barnehagen har to avdelinger med totalt 33 barn. Styrer har sammen med to pedagogiske ledere vært pådrivere og observatører under prosjektet, men alle ansatte har deltatt aktivt.

Drevsjø barnehage ønsket å arbeide med utfordringer knyttet opp til likestilling i etterkant av deltakelse på fylkesmannens fagdag om likestilling i mai 2009. Ansatte og foreldre ble involvert i denne satsingen i forarbeidet til årsplanen høsten 2009. Deltakelse i prosjektet "Likestilling i barnehagene" ga en god mulighet til å arbeide grundigere med temaet.

Målsettingen med prosjektet var å fokusere på hvilke forventninger til kjønnsroller gutter og jenter møter i barnehagen. Observasjon ble valgt som metode for å undersøke om de ansatte behandler gutter og jenter på en måte som gir det enkelte barn like muligheter, ut fra sine forutsetninger. Videre brukte hele personalet praksisfortellinger i hverdagen for å skape bevissthet og refleksjon rundt kjønn. De to avdelingene i barnehagen valgte forskjellige emner for observasjon og forskjellige problemstillinger. I tre-seks års avdelingen observerte personalet måltidssituasjoner, med utgangspunkt i problemstillingen *Møter vi gutter og jenter forskjellig under måltidet i barnehagen?* I småbarnsavdelingen observerte de ansatte i hvilken grad de voksne var involvert i frileken inne, og

hvilke aktiviteter barna valgte. Problemstillingen som ble utarbeidet på småbarnsavdelinga var: *gjør vi forskjell på gutter og jenter når vi tilrettelegger for lek og deltar i barnas lek?*

3.2 Utsikten barnehage

Utsikten barnehage er en offentlig godkjent, privat barnehage i Stange kommune. Barnehagen ligger i Åkersvika med Mjøsa, skogen og parkområdet som nærmeste nabo. I barnehagen er det en avdeling for ettåringer, en avdeling for barn i alderen to til tre år og to avdelinger med 18 barn hver, i alderen tre til seks år.

Utsikten barnehage ønsket å få et mer bevisst forhold til likestilling. De ville fokusere på likestilling i forhold til like muligheter for jenter og gutter, men også som et begrep som likestiller alle mennesker uansett hva slags bakgrunn, tro og tilhørighet de har. Personalet ønsket å arbeide aktivt med de ansattes holdninger og verdier i et likestillingsperspektiv for å skape en enda bedre barnehage.

Observasjon og barneintervju ble valgt som metode i prosjektet. De ansatte ønsket å se på barnas lek, og utarbeidet følgende problemstilling: *Velger gutter og jenter kjønntypisk lek når de selv velger hvilke aktiviteter de vil delta i, her i Utsikten barnehage?* I intervjuene ble barna blant annet spurt om hvem de foretrakk å leke med, og om de opplevde forskjeller i hva gutter og jenter kan gjøre.

3.3 Sagatun barnehage

Sogatun barnehage er en fire-avdelings barnehage i utkanten av sentrum i Hamar kommune, med 48 hele plasser. De ønsket å fokusere på likestilling i pedagogikken, ut fra en bevissthet om at historiske og samfunnsmessige strukturer påvirker hvordan kjønn skapes og forhandles, og kan spores i alt vi foretar oss i hverdagen. Prosjektets målsetting var å fokusere på om personalet ubevisst behandler gutter og jenter forskjellig.

3.4 Jønsrudløkka barnehage

Jønsrudløkka barnehage ligger i Hamar kommune i et boligområde på Hamar Vest og har tre avdelinger med plass til 45 barn. Barnehagen har en avdeling for de minste barna og to avdelinger med barn fra tre til seks år. Tidligere har barnehagen arbeidet med prosjekter med siktemål å integrere barn med tospråklig bakgrunn. For barnehageåret 2009-2010 ønsket de å fokusere på likestilling og hvorvidt personalet ubevisst behandler jenter og gutter forskjellig.

Sogatun og Jønsrudløkka barnehager kom i samarbeid fram til at de ville bruke videofilming som metode, for å se hvordan de ansatte henvender seg til og kommuniserer med barna. Ut fra denne målsetningen utarbeidet de følgende problemstillinger; *Behandler barnehagens personale gutter og jenter forskjellig? Hvordan henvender vi oss til gutter og jenter, og er vi like tolerante ovenfor begge kjønn?*

4. Teoretiske refleksjoner

For å skape motivasjon for likestillingsarbeid i barnehagene, er det viktig med kunnskap og refleksjon. Hvorfor og på hvilken måte er det relevant å jobbe for like muligheter på grunnlag av kjønn, i barnehagen? Å heve blikket for å se det som skjer i hverdagen i sammenheng med historiske og kulturelle strukturer, er vesentlig for å få en grunnleggende forståelse av hvordan vi forholder oss

til kjønn. Å reflektere over hva likestilling i barnehagen betyr, er viktig fordi det får konsekvenser for det pedagogiske innholdet barnehagene vil jobbe videre med (Askeland og Rossholt, 2009).

Målet med likestilling i barnehagen er ikke først og fremst at jenter og gutter skal bli like. Vi vil heller si at det handler om at ikke alle jenter trenger å være like, og at ikke alle gutter trenger å være like. Det handler om å utvide gutters og jenters handlingsrom, slik at de ikke begrenses av tradisjonelle kjønnsstereotyper. For å kunne se hvor kjønn begrenser, må man trene opp ett blikk hvor kjønnsperspektivet er en del av det man observerer i barnehagehverdagen.

Vi har formulert fire innfallsvinkler for å reflektere over kjønn i barnehagen:

- *Biologisk kjønn* er knyttet til om man er født jente eller gutt. *Sosialt kjønn* er knyttet til forventningene vi har til gutter og jenter fordi de biologisk sett er forskjellige. Disse forventningene er i stor grad historisk foranderlige og kulturelt betingede (Hovde og Moen 2010). Mange forskningsprosjekter viser at voksne på et ubevisst plan bidrar til å skape og fastholde kjønnsstereotype oppfatninger hos barn (Bredesen 2004, Hoel, Renolen og Johansen 2010)
- *Barnas sosialisingsprosess og kjønn*. Samfunnet er på mange områder strukturert og organisert ut fra kjønn, og dette lærer barna om mens de går i barnehagen. Utprøving av kjønnets betydning er en del av barnas sosialisingsprosess. De voksne kan bidra med å aktivt støtte en åpenhet i forhold til hva det er legitimt å foreta seg som henholdsvis gutt og jente (Bredesen 2004). Slik kan voksne bidra med rom for individuelle forskjeller innad i kjønnskategoriene og vise at det er mange måter å være gutt og jente på.
- *Markedets sosialisering og barnhagens rolle*. Markedskreftene bruker i stadig større grad kjønnsstereotype virkemidler for å selge. Barna blir påvirket av dette gjennom TV, spill, bøker, leker, reklame, klær m.m. Barna blir utsatt for massiv informasjon om hva som er for gutter og hva som er for jenter, uten å kunne kritisk bedømme dette. Hva blir barnehagens rolle i dette landskapet? Barnehager kan være, og er ofte, en motvekt til den økende kjønnsstereotype påvirkningen av barn. Blant annet kan bevissthet rundt kjønnsstereotype bøker og leker i barnehagen, være et godt virkemiddel. Et viktig spørsmål å diskutere i et likestillingsperspektiv, er hvordan personalet skal forholde seg til og samtale med barna om kjønnsstereotyper.
- *Dyprøller* handler om de forestillingene vi bærer med oss om kjønn, og disse forestillingene er ofte ubevisste (Kleppe 2008). Holdninger til hvordan kvinner skal være og hvordan menn skal være, er noe vi har med oss fra barndommen. Selv om man har et bevisst forhold til kjønn, dukker disse stereotypene hele tiden opp som mer eller mindre synlige i ulike situasjoner. Hva vi forventer av gutter og jenter kan være forskjellig, på samme måte som vi vurderer og bedømmer voksne kvinner og menn. Selv om vi ønsker å se barna som individer, er det umulig å komme forbi kjønnskategoriene hvis vi ønsker å se ubevisste handlingsmønstre ut fra kjønn, og hvordan dette eventuelt påvirker barnas spillerom som individ. Med en kjønnsblind tilnærming kan strukturer vi ikke er oss bevisst videreføres.

5. Metode

Det har til sammen blitt prøvd ut fire metoder i prosjektet; observasjon, videoopptak, barneintervju og praksisfortellinger. Vi vil her kort presentere hvordan disse metodene ble brukt, og hvilke erfaringer som er gjort.

5.1 Videoopptak

Sagatun og Jønsrudløkka barnehager valgte å prøve ut videoopptak som metode og brukte prosjektmidlene til innkjøp av videokamera.

I Jønsrudløkka barnehage ble det i løpet av april gjort 13 videoopptak både i garderobesituasjoner og måltidssituasjoner. Det viste seg å være utfordrende å få opptak som hadde god nok kvalitet til å kunne analyseres. I garderobesituasjonen var det vanskelig å få en kameravinkel som ga god nok oversikt til å danne seg en oppfattelse av helhetssituasjonen. Også i måltidssituasjoner kunne det være vanskelig å få oversikt over kommunikasjonen som foregikk, når flere av de som satt ved bordet hadde ryggen til kamera. Videre var det en utfordring å få god nok lyd til å oppfatte hva den enkelte sa. Det ble bestemt at måltidssituasjoner var best egnet for opptak, og da med kun et bord i rommet. Det ble på grunnlag av dette gjort nye opptak med bedre lyd kvalitet og oversiktelig kameravinkel, og disse opptakene ble brukt i analysen. Sagatun barnehage gjennomgikk også en prosess hvor noen opptak ble forkastet og resten ble sendt til Likestillingscenteret for analyse.

Det endelige grunnlaget for analysen var fem måltidssituasjoner fra Jønsrudløkka barnehage, med gjennomsnittlengde på 30 minutter, og tre måltidssituasjoner i Sagatun barnehage, med gjennomsnittlengde på 26 minutter. Til sammen var det tre opptak fra småbarnsavdelinger og fem opptak fra 3-6 års avdelinger. Opptakene ble analysert på Likestillingscenteret. I analysen ble det brukt to forskjellige metoder; praksisfortellinger og telling. Ved telling så vi på hvor mange ganger det enkelte barn fikk forskjellige typer henvendelse fra de voksne under måltidet; Verbal henvendelse, henvendelse ved navn, henvendelse ved fysisk berøring og henvendelse ved hjelp

Å analysere det fire timer lange videomaterialet var en tidkrevende prosess. For å få et tilstrekkelig godt innblikk i materialet ble opptakene sett flere ganger, og de voksnes henvendelser til hvert enkelt barn gjennom hele måltidet ble registrert. I tillegg til å få et tallmateriale som viste antall henvendelser til gutter og jenter, var det viktig å se opptakene flere ganger for å få oversikt over hva som ble sagt og gjort til enhver tid. Bruk av praksisfortellinger var nyttig for å gi et utfyllende bilde i forhold til tallmaterialet og gi en kvalitativ innfallsvinkel i analysen.

5.2 Observasjon

Observasjon ble brukt i Utsikten og Drevsjø barnhager. Begge barnehagene hadde en prosess hvor de lagde, prøvde ut og justerte observasjonsskjema.

I Drevsjø observerte styrer og pedagogisk leder samtidig både under måltidssituasjon og frilek. Det ble til sammen gjennomført 7 registreringer i de to avdelingene. De satte av god tid etter registrering for å samordne notater, oppsummere og kvalitetssikre at de to som observerte hadde like registreringer. Barnehagen registrerte hvor mange positive og korrigerende henvendelser gutter og jenter fikk, og hvor ofte gutter og jenter ble tiltalt ved navn. Registreringene ble tellet opp i forhold til antall gutter og jenter for å kunne sammenligne på grunnlag av kjønn.

I Utsikten barnehage ble det gjennom en prøveprosess utarbeidet et skjema for å registrere hva barna lekte med under frilek og barnas valg. Barnas valg er en aktivitet hvor barna får komme frem to og to, for å gjøre et individuelt valg blant et utvalg av aktiviteter. Den aktiviteten de velger varer en formiddag. Barnas valg gir innblikk i hvordan gutter og jenter velger når de ikke blir påvirket av å se hva de andre barna leker med.

Det ble lagt vekt på at skjemaet som ble utarbeidet skulle gjøre det enkelt å registrere underveis og enkelt å sammenstille registreringene i etterkant. Hele personalet ble satt inn i hvordan skjemaet skulle brukes. Det ble foretatt fem registreringer fra frilek og fem registreringer fra barnas valg.

Bruk av telling i observasjon og videoanalyse er en god inngangsport til å reflektere over at barns kjønn påvirker hvordan det enkelte barn blir møtt, og hvordan barna selv handler ut fra kjønnsidentitet. Mange har en formening om at de behandler gutter og jenter likt, mens dette i praksis ofte ikke er tilfellet (Borg, Kristiansen og Hansen 2008, Hoel, Renolen og Johansen 2010). Flere av deltagerne på dette prosjektet har også erfart at kjønn påvirker måten barna blir møtt på i større grad enn de trodde på forhånd. Når det er sagt er det viktig å ta forbehold når telling brukes som grunnlag for kjønnsdelt statistikk, da det alltid vil være flere forhold enn kjønn som påvirker helhetsbilde.

5.3 Barneintervju

Utsikten barnehage utførte barneintervju, og utarbeidet en intervjuguide ut fra tips i heftet "*Gender Loops, en eksempelsamling om praksiser som kan fremme likestilling og kjønns sensitivitet i barnehagen*" (Nordfjell og Askeland 2007). Tre gutter og tre jenter på seks år, ble intervjuet. En ansatt sto for gjennomføring av alle intervjuene, med ett barn om gangen. Barna var spurt på forhånd, og intervjuene foregikk på et kontor. For å være litt viktige startet møtet med juice og kjeks. Det ble brukt diktafon for at intervjueren skulle kunne konsentrere seg helt om samtalen med barnet. (Barneintervjuene er tilgjengelig i rapporten fra Utsikten barnehage, vedlagt)

5.4 Praksisfortellinger

Bruk av praksisfortellinger er en metode som kan brukes for å fange inn trekk ved den praktiske pedagogikken, som utgangspunkt for å vurdere, bevisstgjøre og observere de voksnes praksis overfor barna (Hovde og Moen 2010). Som nevnt ovenfor ble praksisfortellinger brukt som en av to metodiske fremgangsmåter i videoanalysen. I tillegg brukte Drevsjø barnehage praksisfortellinger i hverdagen. Dette gjorde de ved at alle registrerte episoder hvor kjønnsstereotyper kommer frem, og delte dette med hverandre. Det viste seg å være en god inngangsport for å utvikle et kjønns sensitiverende blikk og øke bevisstheten. Drevsjø barnehage rapporterer at ved å bruke denne metoden begynte de ansatte å merke seg flere episoder som ga dem aha-opplevelser. Dette kan være en god måte å involvere hele personalet i prosjektet.

6. Resultater og analyse

6.1 Jønsrudløkka og Sagatun barnehager - resultat fra videoanalyse

Jønsrudløkka og Sagatun barnehager hadde samme fremgangsmåte i sine prosjekter, begge barnehagene kjøpte kamera og sto for prosessen med å filme ulike situasjoner i barnehagen. Deretter ble opptakene sendt til Likestillingssenteret for analyse. Resultater og erfaringer fra disse barnehagene blir derfor presentert sammen. Analysen viste forskjeller både mellom barnehagene og

mellom avdelingene, flere detaljer kan leses i den enkelte barnehages rapport som er vedlagt.

Telling av antall og typer henvendelser det enkelte barn får fra voksne under måltidet, viste seg å være en god metode for å avdekke mønstre i kommunikasjonen som ikke er synlig ved bare å se opptaket.

Tellingen viste at det var en gjennomsnittlig overvekt av antall henvendelser til gutter, spesielt når det gjaldt verbale henvendelser ved samtale, spørsmål og kommentarer, samt bruk av navn. Selv om mange av måltidene hadde en overvekt av gutter tilstede, viste ingen av opptakene situasjoner hvor gutter var bråkete og dominerende. Derfor var det interessant at tellingen likevel viste en klar tendens til mer oppmerksomhet mot guttene. Dette gjaldt både småbarnsavdelingene og 3-6 års avdelingene. Det eneste området hvor jentene sammenlagt fikk flere henvendelser enn guttene, var henvendelse ved hjelp i småbarnsavdelingene. Tabellen under viser sammenlagte tall for både Sagatun og Jønsrudløkka barnehage, fordelt på småbarnsavdelinger, 3-6 års avdelinger og sammenlagt.

Type kontakt fra voksne til barn under måltidet:	Verbal henvendelse	Henvendelse ved navn	Henvendelse ved berøring	Henvendelse for å gi hjelp
Gjennomsnitt antall henvendelser, småbarnsavdeling				
Gutter	7	6,8	2,7	3,8
Jenter	5,1	5,5	1,4	5,4
Gjennomsnitt antall henvendelser, 3-6 års avdeling				
Gutter	2,7	4,5	1,7	2,3
Jenter	2,3	3,5	0,5	1,5
Gjennomsnitt sammenlagt for gutter og jenter				
Gutter	4,9	5,7	2,2	3,1
Jenter	3,7	4,5	1,9	3,5

Det er metodisk vanskelig å måle nøyaktig antall henvendelser, da en verbal henvendelse kan være både en kort beskjed og en samtale, og en berøring kan være et klapp på hode eller å sitte lenge i et fang. En systematisk overvekt av henvendelser til gutter, må derfor først og fremst leses som en tendens, og et utgangspunkt for å reflektere over om de ansatte ubevisst forholder seg forskjellig til gutter og jenter; Er det slik at vi har lettere for å henvende oss til en gutt for å innlede en samtale under måltidet? Har vi lettere for å bruke barnets navn i samtale med gutter?

Det er også en rekke nyanser i forhold til tallene som er viktig å merke seg:

Det ble registrert antall henvendelser til det enkelte barn, før vi la sammen antall henvendelser til gutter og jenter. Disse registreringene viser også individuelle forskjeller mellom jenter og jenter, og mellom gutter og gutter.

I noen av avdelingene fremgikk det klare forskjeller mellom jenter og gutter, mens i andre avdelinger var forskjellene ubetydelige. I Sagatun barnehage har de organisert måltidet slik at alle barna hjelper hverandre med å sende mat, noe som forutsetter aktiv deltagelse fra alle. Det var interessant å

merke seg at under disse måltidene var det mindre forskjell i de voksnes henvendelse til gutter og jenter.

Selv om forskjellene mellom gutter og jenter først ble tydelige gjennom telling, var helhetsinntrykket at gutter generelt har lettere for å henvende seg ut i plenum, mens jentene er noe mindre utadvendt mot hele forsamlingen, men i større grad snakker med de andre barna.

Praksisfortellingene er små utdrag fra videoopptakene som bidrar til et utfyllende og nyanserende bilde i forhold til tellingen. Målet er å fange inn trekk ved den praktiske pedagogikken, som utgangspunkt for å vurdere, bevisstgjøre og observere de voksnes praksis ovenfor barna (Hovde og Moen 2010). Små fortellinger fra kommunikasjon mellom barn og voksne, eller kommunikasjon barna imellom, kan være utgangspunkt for å diskutere: *Hva lærer barna i denne situasjonen? Spiller kjønn noen rolle i denne situasjonen? Hva lærer barna (i så fall) om kjønn her?*

Noen av praksisfortellingene hentet fra videoopptakene:

- *En av de eldste jentene er "ordensbarn". I tillegg til å hente melk og vann som hun får beskjed om, hjelper hun uoppfordret til med å skjenke i glassene til de andre barna. Den positive feedbacken hun får er fordi hun er flink til å hjelpe til. Senere i måltidet tar denne jenta forsiktig på ryggen til en gutt ved siden av seg (som er liten, 2-3 år) og sier at han må spise maten sin.*
- *Jente (6) hjelper gutt (4) med å skjenke drikke (oppfordret) og får ham til å sitte i ro (uoppfordret). Senere sjenker gutten melk til seg selv og poengterer at han klarer selv.*
- *Jente (5) er den av barna som får klart minst henvendelser fra de voksne i løpet av måltidet. Når hun vil ha melk spør hun forsiktig jenta som sitter ved siden av (6) om hjelp, i stedet for å henvende seg til de voksne. Jenta på seks år finner melk til henne uten av noen voksne legger merke til det.*

En overvekt av praksisfortellingene viser jenter som forventes å ta ansvar for andre barn, og jenter som selv tar initiativ til å hjelpe andre barn. Tilsvarende initiativ fra, eller forventninger til guttene kom i liten grad fram gjennom opptakene. Spørsmål som ble stilt til videre refleksjon var: *Tar gutter på tilsvarende alder like mye ekstraansvar når de er ordensbarn? Ville en av de eldste gutta følt ansvar for at ei yngre jente skulle spise opp maten sin? Lærer gutten på tre noe om kjønn, når den eldre jenta ved siden av skjenker melk til ham? Og hva lærer jenta som fikk beskjed om å skjenke melk?*

Noen av praksisfortellingen kan sees i sammenheng med kjønnsstereotypier og markedskreftene:

- *Barna snakker om figurene de har laget som henger i taket. "Min er giftig!" Sier en av de eldste gutta. "Min er også giftig!", sier en annen gutt. "min er bare snill og grei (...)" sier ei av jentene*
- *Guttene og jentene sitter separat på hver sin side av bordet. Videoen åpner med at barna forteller at de har vært i dyreparken dagen før: guttene fikk spidermankopper og jenter fikk katterkopper. Katterkoppene var med ballonger, rosa ballonger med hjerter! En av de ansatte spør om det er slik at gutter ikke kan få katterkopper. – katterkopper er for jentene fordi katten var en jente, forklarer ei av jentene. Var det noen av dere jentene som ville ha spidermankopp*

da? Neeiii!! Svarer alle jentene i kor. Hvorfor ikke det da? – Fordi at det er guttesaker, forklarer ei jente.

Samtalen om katterkopper og spidermankopper er et godt eksempel på hvordan voksne kan samtale med barna om de kjønnsstereotypene de lærer om utenfor barnehagen. Hva kan det ha å si for barna at de lærer å forholde seg til rosa katterkopper kontra spiderman, som to forskjellige univers lukket for det motsatte kjønn? Hvordan kan de voksne bidra til å åpne og reflektere rundt kjønnskategorier?

6.2 Drevsjø barnehage – resultat fra observasjon og praksisfortellinger

Observasjon i tre-seks års avdelingen viste at positive henvendelser fra de voksne til barna ble gitt litt oftere til jentene, mens korrigerende av barnas adferd ble rettet mot guttene i 2 av 3 observasjoner. Videre fant de at hjelp etter at barna spurte om det, fordelte seg ganske likt på begge kjønn. De hjalp derimot gutter oftere enn jenter, uten at guttene hadde spurt om det. Dette til tross for at de tre yngste og helt nye på avdelingen alle var jenter.

Bruk av barnas navn viste helt lik gjennomsnittlig fordeling på kjønn i hver av de tre observasjonene. Her var det derimot store individuelle variasjoner, særlig i forhold til hvor barna satt plassert i forhold til de voksne.

Spørsmål som personalet stilte seg er: *Hvorfor korrigerer og hjelper vi gutter mer enn jenter? Er det vår oppfatning at gutter trenger mer hjelp og at vi derfor påvirker guttene til mindre selvstendighet?*

Er det reelt at gutter trenger mer hjelp enn jenter på samme alder, og gjelder det i så fall alle? Tar vi nok hensyn til de individuelle forskjellene?

Hvilke forventninger vi har til at barna skal hjelpe hverandre under måltidet, - har vi ulike tanker om jenter og gutter sin evne til hjelpsomhet? Er det slik at jentene får flere positive henvendelser generelt sett?

Observasjon av barnas lek og valg av aktiviteter på småbarnsavdelingen ga følgende resultater:

Aktivitet	Jenter	Gutter
Kjøretøyer	13 min (2 registreringer)	65 min (7 registreringer)
Rollelek/famillelek	31 min (9 registreringer)	51 min (5 registreringer)
Forming/spill/puslelek	63 min (9 registreringer)	46 min (4 registreringer)
Fysisk aktivitet/lek	22 min (4 registreringer)	34 min (7 registreringer)
Se på – lytte - vente	70 min (9 registreringer)	10 min (2 registreringer)
Spill og konstruksjonslek	4 min (1 registrering)	4 min (1 registrering)
Musikk/dans	6 min (1 registrering)	36 min (5 registreringer)
Lese bok	15 min (4 registreringer)	26 min (3 registreringer)
Samtale/nærkontakt med voksen	30 min (5 registreringer)	30 min (1 registrering)

De tydeligste forskjellene som ble observert i lek og aktiviteter hos gutter og jenter var at guttene var i klar overvekt på lek med kjøretøyer og ved initiativ til musikk og dans. Jentene var i klar overvekt i

bruk av tid til å avvente situasjonen, lytte og se på andres aktivitet. Jentene var også noe oftere innom familiekroken og skiftet aktiviteter hyppigere enn guttene.

Ut fra dette stilte barnehagen spørsmål ved hvorfor observasjon av leken viste slike forskjeller. *Hvilke leker står framme til barnas disposisjon og hvordan er de plassert? Hvilken deltakelse har de voksne i leken? Hvorfor skifter jentene lek og aktivitet mye oftere enn guttene, og hvorfor er jentene mer avventende og observerende til andres lek?*

Observasjonene av de voksne under barnas frilek viste at de stort sett tok en passiv rolle. Som regel startet en lek ved at et barn tok initiativ og fikk med seg en voksen i leken. Det førte til at flere barn kom til og ble med. Det var tydelig at den voksnes deltakelse i en lek førte til at flere barn velger å slutte seg til. Barnehagen kom fram til at større bevisst rundt de voksnes aktive deltakelse i lek kan være et område for videre utprøving og refleksjon.

De ansatte noterte i prosjektperioden flere *praksisfortellinger* og episoder. Barnehagen rapporterer at dette har ført til økt bevisstheten om kjønnsroller og de ansattes egne forventninger til jenter og gutter. Praksisfortellingene ga de ansatte et godt grunnlag for diskusjoner og refleksjoner om hva barna tenker om hva det innebærer å være jente eller gutt. De lærte også om hva de ansatte selv, og andre, direkte eller indirekte bidrar under barnas dannelse av kjønn.

Eksempel på praksisfortellinger fra Drevsjø barnehage:

- *Far følger sønn til barnehagen og oppdager at tøflene er igjen hjemme. " Det var da dumt" Ansatt: " Det går fint, han kan låne et ekstra par vi har." Lånetøflene er rosa. Far ser på tøflene "Rosa tøfler ja,.. ja, ja.." Ansatt: "Tror du det går bra?" Far: " Jo, det ..ja"*
- *Barna kler på seg i garderoben. Vaktmester kommer forbi og stopper for å snakke med noen av guttene og spør "Har du kjørt snøscooter i det siste"? Han får positiv respons og de fortsetter med å ramse opp alle snøscooter merkene de kjenner.*
- *Barna får matboksene sine utlevert til frokosten på småbarnsavdelingen. En matboks med bilde av biler er igjen på trillebordet, og ei jente venter ved bordet. Voksen: "Men hvem sin boks er dette a, - det er da ikke Ida sin, dette er da en gutteboks. Kan den være ombyttet med broren sin boks?" (Matboksen var Ida sin.)*

Drevsjø barnehage skriver følgende om bruk av praksisfortellinger og læringsprosessen i prosjektet:

"Nedtegning av praksisfortellinger og aha-opplevelser ble utført av alle ansatte og mye refleksjon og mange diskusjoner har skjedd på avdelingene og vært mer og mindre humoristisk samtaleemne på hele "huset". Fortellingene ble også drøftet i personalmøter og referert på foreldremøtet. Prosessene rundt praksisfortellingene har vært en viktig del av læringen i prosjektet."

6.3 Utsikten barnehage – resultat fra observasjon og barneintervju

Observasjon ble gjennomført i to ulike situasjoner, under frilek etter måltider og under barnas valg (se side 4). Tabellen under viser hvor ofte gutter og jenter valgte ulike aktiviteter. Hvor lenge de lekte med hver aktivitet går ikke fram av oversikten.

Frilek	% hele perioden	
	Jenter	Gutter
Aktivitet		
Biler/ tog	10,9	33,3
Lego/ duplo/ klosser/Konstruksjon	23,6	23,6
Klatre/motorikk	3,6	0
Dokker/ Dokkerom/ kjøkkenlek	17,3	13,9
Dyr	3,6	0
CD/musikk/dans	3,6	5,3
Bok	2,7	4,3
Puterom/mørkerom	10,9	4,3
Tegne/modelkitt/puslespill	20,9	15,1
Voksen / virre rundt	2,7	0
	100	100

Guttene velger langt oftere enn jentene å leke med bil og tog. Det ble kommentert i rapporten at guttene gjerne er i dokkekroken, fordi det også foregår matlagingslek der. Om jenter i dokkekroken i større grad leker med dokker, går ikke fram. Generelt ble det observert at mange velger ut fra hvem de vil leke med, framfor aktivitet.

Barnas valg viser i større grad kjønntypiske valg. I tabellen under ser vi at jenter i 35 % av tilfellene velger enten dokkelek eller å være på småbarnsavdeling, det vil si aktiviteter som relateres til omsorg. Andelen gutter som valgte de samme aktivitetene var 13 %. Å leke med tog var noe guttene valgte nesten tre ganger så ofte som jentene.

Barnas valg	% hele perioden	
	Jenter	Gutter
Aktivitet		
Småbarnsavdeling	16,5	7,6
Dokkelek	18,3	5,4
Lego	11,3	16,3
Lage mat	13,9	21,7
Male	13,9	16,3
Perle	19,1	14,1
Tog	7,0	18,4
	100	100

Utsikten barnehage har følgende refleksjon over observasjon av "barnas valg":

"Barna velger altså mer kjønntypisk når vi har barnas valg (sammenlignet med frilek). Dette er interessant ettersom valgene er hemmelige og ingen av barna kan påvirke hverandre i valgene. Kan dette bety av barna velger aktiviteter hvor det er mer sikkert å treffe noen de liker å leke med og derfor velger kjønntypisk? Eller har dette sammenheng med at den aktiviteten de velger må de holde på med i en og en halv time, og det er derfor tryggere for dem å velge noe de vet de "holder ut" en hel formiddag? Erfaringsmessig ser vi at alle gutter leker litt på dokkerommet, og alle jenter kjører litt bil, men det er sjelden den leken de holder på med i timevis."

Intervjuene med tre jenter og tre gutter viste at barna i liten grad har kjønnsstereotype referanser til kjønn på et overordnet abstrakt nivå (eksempel: Er det noe jenter liker spesielt godt å leke med? Svar: jeg husker ikke). Når det kommer til konkrete spørsmål til deres verden av lek og venner, er det imidlertid tydelig forskjell. For eksempel sier alle barna at jenter og gutter generelt kan leke sammen, men når de må velge én å leke med velger de en av samme kjønn. På spørsmål om det er noen typer leker det burde vært mer av i barnehagen svarer både guttene og jentene at det burde vært flere gutteting å leke med.

Utsikten barnehagen har følgende oppsummering og refleksjon fra barneintervjuene:

På spørsmålet om de kan leke med de samme tingene er de litt mer usikre. Kanskje... flere har svart at jenter ikke liker gutte-ting som Star Wars, og gutter ikke liker rosa prinsesse-ting. Jenter kan leke "gutte-leker", men ikke gutter med "jente-ting". Jenter blir med og tilpasser seg. Er det mer akseptert å være litt gutte-jente, enn å være jente-gutt? Jenter kan gjerne være litt tøffe, men gutter skal da ikke være bare søte... Hvordan legger barnehagen til rette for at det er mange måter å være jente/gutt på. Klare vi å være åpne for barnas naturlige måte å være på, eller lager vi forventninger for hvordan jenter og gutter skal være?

6.4 Oppsummerende trekk fra analysene

De forskjellige analysene fra barnehagenes prosjekter viser noen interessante tendenser. Blant annet kommer det i flere sammenhenger frem klare preferanser til kjønnstypisk lek hos barna. Et hovedtrekk er at jenter i langt større grad enn gutter leker med dokker og er "medhjelpere" på småbarnsavdelingen. Jentene forventes også i større grad å ta på seg en omsorgsrolle. De lærer om det i leken, og det er eksempler på at de forventes å ta seg av de mindre barna under måltidene. Guttene derimot forventes ikke å hjelpe til ovenfor de andre barna på samme måte, og de gjør heller ikke dette på eget initiativ.

Videre er det en tendens til at gutter får mer oppmerksomhet, men det er også store individuelle forskjeller. I Drevsjø barnehage fikk jentene mer positiv oppmerksomhet, mens guttene oftere ble korrigert og fikk mer hjelp. Videoanalysen viste at gutter får flere verbale henvendelser, og at de generelt har større grad av kontakt med de voksne under måltidene.

Det er også en del som er likt. Jenter og gutter beveger seg i noen grad på tvers av det kjønnsstereotype, men dette er ikke hovedregelen. Forskjell i hvor ofte barna blir tiltalt ved navn er mindre enn i en tilsvarende undersøkelse fra Kvinesdal (Hovde og Moen 2010). I Drevsjø barnehage var tiltale ved navn helt likt fordelt mellom gutter og jenter under tre observasjoner, mens i videoanalysen ga henvendelse ved bruk av navn fra de voksne, noe større utslag på gutter.

Barnehagenes utviklingsprosjekter viser flere tendenser til at det er forskjeller i hvordan gutter og jenter blir møtt, og hvilket handlingsrom de har. Det blir som en følge av dette viktig å stille spørsmålstegn ved, og reflektere rundt hva dette faktisk har å si for barna. Barnehagene har kommet opp med mange interessante problemstillinger som resultat av prosjektene. Å ha resultater fra eget prosjekt gjør at spørsmål om kjønn og likestilling blir mer relevant og interessant, fordi det gjelder forhold i ens egen barnehage, og ikke noe som er forsket på i en annen sammenheng. Barnehagenes rapporter og tilbakemeldinger viser at dette har ført til en sterkere likestillingsbevissthet og motivasjon hos de ansatte i barnehagene som har deltatt. For utfyllende informasjon, se rapportene fra den enkelte barnehage.

7. Veien videre

Utviklingsprosjektene har gitt nyttig erfaring og bidratt til interesse for å jobbe videre med tematikken. Å jobbe med likestilling er et langsiktig arbeid, og vi anbefaler at de samme barnehagene får fortsetter i utviklingsnettverket for å videreutvikle det de har begynt på. Alle barnehagene ønsker å arbeide videre med prosjektet, med enkelte forbehold om kapasitet og ressurser til videre deltagelse. Dette henger sammen med erfaringen om at alle ansatte må være involvert for at prosjektet skal lykkes godt. Vi mener det er viktig at de prosjektene som allerede er i gang får midler til å fortsette, heller enn at midlene spres på flere barnehager. Disse fire barnehagene har allerede opparbeidet innsikt og kompetanse, og kan ut fra dette bidra med nyttig erfaringsspredning.

Resultatene fra de gjennomførte prosjektene har gitt barnehagene et konkret grunnlag som de kan jobbe videre med. Eksempelvis kan det være mønstre som er observert som barnehagene ønsker å få mer kunnskap om, og som de kan sette i gang tiltak i forhold til.

Vi har erfart at selve gjennomføringen av prosjektet i barnehagen, er like viktig som resultatene av undersøkelsen. Personalets involvering i bruk av metode og bearbeiding av materialet, er en viktig del av prosessen å lære om og reflektere rundt hvordan vi forholder oss til kjønn. Ut fra denne erfaringen er videoanalyse mindre gunstig, da det er tidkrevende og i dette tilfellet foregikk ikke analysen i barnehagen. Hele personalet ble dermed ikke involvert i prosjektet på samme måte som i de barnehagene som i større grad gjennomførte prosjektene selv.

Å jobbe med likestilling i barnehagen er et komplekst felt, som krever en god forståelse av tematikken og åpenhet i forhold til å stille spørsmål til det vi tar for gitt. Barnehagene som har deltatt i dette prosjektet har vist et imponerende engasjement, og mange har opplevd å se kjønn og likestilling på en ny måte. Vår erfaring er at utviklingsprosjekter som dette gjør at de involverte får nye innsikter og reflekterer over hvordan barna blir møtt og forstår seg selv som gutt eller jente. Målet er at likestilling skal bli ett integrert perspektiv i hele barnehagens virksomhet, noe som krever et langsiktig og kontinuerlig fokus.

8. Referanser

Askland, L. og Rossholt, N. (2009) *Kjønnsdiskurser i barnehagen. Mening, makt, medvirkning*. Oslo: Fagbokforlaget

Borg, E., Backe-Hansen E., og Kristiansen, I.-H. (2008) *Kvalitet og innhold i norske barnehager, en kunnskapsoversikt*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, aldring og velferd

Bredesen, Ole (2004) *Nye gutter og jenter – en ny pedagogikk?* Cappelen akademisk forlag

Hoel, A., Renolen, M. og Johansen, V. (2010) "Nye barnehager i gamle spor? Hva vi gjør, og hva vi tror" Statusrapport for likestillingsarbeidet i norske barnehager 2010, utarbeidet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. Likestillingscenteret

Hovde, K. og Moen, R.-M. (2010) "Likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen 2007-2010. Rapport fra Kvinesdal kommune" KUN, senter for kunnskap og likestilling

Kleppe, R. (2008) "Pilotprosjektet observant og rettferdig - en erfaringsrapport om bruk av video i barnehagen" Kanvas og Reform

Nordfjell O. og Askland L. 2007. *Gender Loops. Om integrering av perspektiver på kjønn og likestilling i førskolelærerutdanningens fagplaner*. Reform, Høgskolen i Oslo: Oslo

Vedlegg I – Program fra felles samlinger for barnehagene

Samling 1 - 27. januar 2010

Orientering om relevant lovverk og handlingsplaner – Nina Johannesen – seniorrådgiver, Likestillingssenteret

Orientering om prosjektet og prosessen - Nina Johannesen, seniorrådgiver, Likestillingssenteret

Presentasjon av barnehagene, deltagerne og tanker om prosjektet

Hvorfor integrere kjønns- og likestillingsaspektet i pedagogikken? Nina Johannesen

Hvordan komme i gang med arbeidet i egen barnehage? Karin Hovde, rådgiver, KUN

Arbeid med egen problemstilling og oppsummering i plenum – Kain Hovde

Planlegging av videre arbeid i barnehagen

Samling 2 - 23. mars 2010

Oppsummering fra arbeidet i hver barnehage. Hva har skjedd siden sist?

Teori om kjønn – Nina Johannesen, seniorrådgiver, Likestillingssenteret

Gjennomgang av ulike metoder – Nina Johannesen

Planlegging av videre arbeid i barnehagen, veiledning

Samling 3 - 26. august 2010

Presentasjon av arbeidet i hver barnehage – erfaringer, resultater, analyse og tiltak

Erfaringsutveksling

Nye barnehager i gamle spor? Status for likestillingsarbeidet i norske barnehager 2010

Anette Hoel, rådgiver Likestillingssenteret

Tips for skriving av rapport – Mona Renholen – rådgiver, Likestillingssenteret

Orientering og veien videre – Annebjørg Soleim – seniorrådgiver, Fylkesmannen i Hedmark

Vedlegg II – Rapport fra Drevsjø barnehage

Hvilke forventninger til kjønnsroller
,
møter gutter og jenter i vår barnehage?

Prosjektrapport fra Drevsjø barnehage.

Prosjektet ” Likestilling i barnehagene” Likestillingscenteret

2010

Innledning

Prosjektet ”Likestilling i barnehagene” er knyttet opp til Kunnskapsdepartementets ”Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring.” og Fylkesmannen i Hedmark er oppdragsgiver. Likestillingscenteret har ansvar for prosjektledelsen og Drevsjø barnehage fikk sammen med 3 andre barnehager i Hedmark tilbud om å gjennomføre et prosjekt med målsetting om å fremme likestillingsarbeidet i barnehagen.

Nærmiljøet rundt Drevsjø barnehage er preget av sterk tilknytning til naturen med jakt, fiske og friluftsliv og har tidligere vært et tradisjonelt bondesamfunn. I tillegg har Statskog og Drevsjø Sag sammen med sykehjemmet og helsesenteret vært arbeidsplasser for mange kvinner og menn og er klart kjønnsdelte arbeidsplasser. Motorcross og snøscooter er store og aktive foreninger og er en del av hjemmemiljøet til mange av barna.

Barnehagen ønsket å jobbe med utfordringer knyttet opp til likestilling i etterkant av deltakelse på fylkesmannens fagdag om likestilling i mai 2009 og involverte ansatte og foreldre i denne satsingen i forarbeidet til årsplanen høsten 2009. Deltakelse i prosjektet ”Likestilling i barnehagene” ga oss en kjærkommen mulighet til å kunne arbeide grundigere med temaet.

Teori.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver sier at likestilling mellom kjønnene skal gjenspeiles i barnehagens pedagogikk. Likestilling mellom kjønnene kan forstås som at begge kjønn skal ha like muligheter og lik verdi. Videre krever rammeplanen at personalet må reflektere over egne holdninger til gutter og jenter.

I dagens samfunn ser vi en sterk tendens til å ville markere tydelige skiller mellom gutter og jenter. Særlig ser vi dette ved utvalget av kjønnsrollepregete leker og ved at rosa blir markedsført så sterkt som jentefarge, at fargen ikke kan brukes til gutter uten at det oppfattes som forvirrende i f.h.t. kjønn. Hvordan forholder barnehagen seg til disse markedskreftene? Ønsker vi å være en motkultur mot dette? Hva tenker vi om kjønnsforskjeller som handler om utseende, klær og farger? Hva tenker vi hvis forskjeller vi ser handler om påvirkning til aktiviteter og leker som tillegger gutter og jenter ulike interesser og ulik kompetanse? Tenker vi at det er greit at barna opplever klare forskjeller og signaler for kjønnsrollene som hjelp i prosessene hvor de skal finne ut hva det innebærer å være jente eller gutt? Hva tenker barna sjøl om hva det er å være jente eller gutt?

Samfunnets forventninger og krav til feminine og maskuline roller har opp gjennom tidene gjennomgått til dels drastiske endringer og kan derfor ikke begrunnes med biologi. For eksempel forestillingen om at kvinner ikke kunne gå på ski eller kjøre bil og at menn ikke hadde god nok evne til å ta seg spedbarn. Det kan være spennende å reflektere over hvilke av dagens etablerte forestillinger om hva kvinne- og mansrollen innebærer som vil være foreldet om for eksempel 30 år.

På fylkesmannens fagdag om likestilling og på første prosjektsamlingen i regi av likestillingscenteret ble det gitt innføring i aktuell teori om likestilling generelt og om kjønn og kjønnsroller i barnehagesammenheng. To pedagogiske ledere deltok på fagdagen og alle ansatte var med på den første prosjektsamlingen. Vi har også lest teori og eksempler fra rammeplanens temahefte om likestilling og fra Bergljot Østerås sin bok "Diskurser om kjønn i barnehagen". Vi har reflektert og diskutert rundt hva det innebærer at gutter og jenter er forskjellig biologisk sett og sammenholdt det med hva sosiale roller skaper av ulike forventninger til jenter og gutter. Vi har sett på tosidigheten ved at gutter og jenter er både like og ulike og at noen forskjeller er biologisk betinget, mens noen forskjeller er sosialt skapt. Vi ønsket å se nærmere på hvilke forventninger, skjulte eller åpne, som vi ansatte tar med oss inn i barnehagemiljøet og derved formidler til barna.

Målsettinger for prosjektet "Hvilke forventninger til kjønnsroller møter gutter og jenter i vår barnehage" er:

- At gutter og jenter i vår barnehage skal oppleve at de har like muligheter til aktivitet, lek og læring uten begrensninger av tradisjonelle forventninger til kjønnsroller.

- At de ansatte skal reflektere over denne målsettingen og bli bevisste på å bidra til at gutter og jenter møtes som den de er, med forskjellige interesser og ulik kompetanse, - ikke bare som ei typisk jente eller en typisk gutt.

Rammer

Drevsjø barnehage har to avdelinger med totalt 33 barnehagebarn og ordinær bemanning med 1 pedagogisk leder og 2 barne- & ungdomsarbeidere på hver avdeling + styrer.

Avdeling Maurtua, 0-3 år, har 10 barn hvorav 5 jenter og 5 gutter.

Avdeling Sandhaugen, 3-6, år har 23 barn hvorav 6 jenter og 17 gutter. Av barn født 2005 er det 10 gutter og ingen jenter.

Styrer har sammen med de to pedagogiske lederne vært pådrivere og observatører under prosjektet, men alle ansatte har deltatt aktivt underveis i prosjektet.

Økonomisk ramme for prosjektet er begrenset av prosjektmidlene fra Fylkesmannen i Hedmark, kr 15 000 samt egeninnsats fra barnehagens rammer.

Egeninnsats fra barnehagen har vært at vi har benyttet 2 planleggingsdager, noen ekstra avdelingsmøter og et personalmøte til forberedelser, etterarbeid, diskusjoner og refleksjoner knyttet opp til prosjektet. Oppsummering og tolking av observasjonene samt rapportskrivning er også utført innenfor barnehagens ordinære ressurser.

Metodevalg

Vi valgte **observasjon** som metode for å finne data som kunne gi oss informasjon om hvorvidt vi behandler jenter og gutter slik at de får like muligheter ut ifra sine forutsetninger eller om vi begrenser dem med tradisjonelle forventninger og oppfatninger om kjønnsroller. Avdelingene valgte ulike spørsmålsstillinger med eget fokus for sin avdeling. Spørsmålsstillingene måtte avgrensnes i flere omganger slik at de fungerte som grunnlag for observasjoner og registreringer. Avdelingene utarbeidet observasjonsskjemaer som skulle fungere best mulig i forhold til formålet. Skjemaene ble prøvd ut og noen endringer ble gjort før vi startet med observasjonene.

I tillegg til observasjoner valgte vi også å oppfordre alle ansatte til å **se** og skrive ned **praksisfortellinger** med "kjønnsrolle-briller" på.

Spørsmålsstillinger for observasjonene

Sandhaugen: 3-6 år: Møter vi gutter og jenter forskjellig under måltidet i barnehagen?

Det ble utarbeidet observasjonsskjema for å registrere:

- Antall henvendelser til jenter og gutter, - positive eller korrigerende
- Bruk av barnas navn fordelt på gutter og jenter
- Hjelp til barn som spør om det og hjelp uten at de spør om det.

Observasjonene ble utført ved ett bord med ca 10 barn, og med ca lik fordeling av jenter og gutter.

Observasjonene ble utført av pedagogisk leder på den andre avdelingen og styrer og vi gjennomførte observasjoner på ca 30 -40 minutter hver. Observasjonene ble gjort under 3 måltider i løpet av to uker. Vi planla å gjennomføre 5 observasjoner, men p.g.a. fravær måtte vi avlyse 2 planlagte observasjoner.

Det ble leid inn vikar for å gjennomføre observasjonene og vi satte av god tid til oppsummering og samordning av notatene med en gang etter observasjonene var avsluttet. Det var godt samsvar mellom notatene til de to som observerte, så vi regner med at registreringene viser et ganske reelt bilde av situasjonene som ble observert. Registreringene ble tellet opp og utregnet i forhold til antall jenter og gutter slik at sammenligning mellom kjønn kan gjøres. *Se vedlegg med oppsummering av registreringene.*

Hva fant vi om voksnes adferd overfor barna under måltidet?

- Positive henvendelser fra voksne til barna ble gitt litt oftere til jentene.
- Korrigerende av barnas adferd viste at guttene fikk flere slike henvendelser enn jentene i 2 av 3 observasjoner.
- Hjelp etter at barna spurte om det fordelte seg ganske likt på begge kjønn.
- Hjelp uten at barna hadde spurt om det viste at slik hjelp i større grad ble gitt til guttene enn til jentene. Dette til tross for at de tre yngste og helt nye på avdelingen alle var jenter.
- Bruk av barnas navn viste helt lik gjennomsnittlig fordeling på kjønn i hver av de tre observasjonene. Men vi så store individuelle variasjoner, særlig i f.h.t. hvor barna satt i f.h.t. de voksne.

Spørsmål som personalet stiller seg er **hvorfor** vi under måltidet korrigerer og hjelper gutter mer enn jenter. Er det vår oppfatning at gutter trenger mer hjelp og at vi derfor påvirker guttene til mindre selvstendighet?

Er det reelt at gutter trenger mer hjelp enn jenter på samme alder, og gjelder det i så fall alle? Tar vi nok hensyn til de individuelle forskjellene?

Hvilke forventninger vi har til at barna skal hjelpe hverandre under måltidet, - har vi ulike tanker om jenter og gutter sin evne til hjelpsomhet? Er det slik at jentene får flere positive henvendelser generelt sett?

Dette er spørsmålsstillinger det kan være aktuelt å jobbe videre med.

Maurtua 0-3 år: Gjør vi forskjell på jenter og gutter når vi tilrettelegger for og deltar i lek?

Pedagogisk leder på den andre avdelingen og styrer var observatører. Vi observerte barnas valg av lek og aktivitet i frileken inne og hvor lenge hvert barn forble i aktiviteten. Det ble notert ned hvorvidt voksne var involvert i barnas aktivitet og om de gjennom språk eller handling påvirket barnas valg.

Det ble observert i ca 30 – 40 minutter, til sammen fire ganger. Observasjonene ble konsentrert om 7 barn, 4 gutter og 3 jenter, alle på ca 2 år. Vi fikk til sammen 10 observasjoner av jentene og 10 av guttene som grunnlag for registrering og kategorisering.

Hva fant vi om barnas valg av lek og aktiviteter?

- **Kjøretøyer:**
jenter 13 min (2 registreringer) - gutter 65 min (7 registreringer)
- **Rollelek / familielek:**
jenter 31 min (9 registreringer) - gutter 51 min (5 registreringer)
- **Forming/ spill /puslelek:**
jenter 63 min (9 registreringer) - gutter 46 min (4 registreringer)
- **Fysisk aktivitet/lek:**
jenter 22 min (4 registreringer) - gutter 34 min (7 registreringer)
- **Se på – lytte – vente:**
jenter 70 min (9 registreringer) - gutter 10 min (2 registreringer)
- **Spill og konstruksjonslek:**
jenter 4 min (1 registrering) - gutter 4 min (1 registrering)
- **Musikk / dans:**
jenter 6 min (1 registrering) - gutter 36 min (5 registreringer)
- **Lese bok (m/u voksen):**
jenter 15 min (4 registreringer) - gutter 26 min (3 registreringer)
- **Samtale / nærkontakt med voksen:**
jenter 30 min (5 registreringer) - gutter 30 min (1 registrering)

Tendenser vi kan lese av registreringene.

De tydeligste forskjellene vi så i lek og aktiviteter hos gutter og jenter var at guttene var i klar overvekt med lek med kjøretøyer og ved initiativ til musikk og dans. Jentene var i klar overvekt i bruk av tid til å avvente situasjonen, lytte og se på andres aktivitet. Jentene var også noe hyppigere innom familiekroken og skiftet aktiviteter hyppigere enn guttene. En kan også se flere mindre tydelige

tendenser til forskjeller, men siden dette er informasjon fra kun 4 observasjonsdager velger vi å ikke fokusere på dem her.

Vi stiller oss spørsmål om hvorfor bildet av leken viste slike forskjeller. På hvilken måte påvirker de voksne barnas valg? Hvilke leker står framme til barnas disposisjon og hvordan er de plassert? Hvilken deltakelse har de voksne i leken? Hvorfor skifter jentene lek og aktivitet mye oftere enn guttene og hvorfor er jentene mer avventende og observerende til andres lek? Har det noe med de voksnes oppmerksomhet å gjøre? En kan stille mange spørsmål ut i fra registreringen.

Hva så vi av voksnes påvirkning av barnas valg av lek og aktiviteter.

Observasjonene av de voksne under barnas frilek viste at de stort sett tok en passiv rolle. Som regel startet en lek ved at ett barn tok et initiativ og fikk med seg en voksen i leken. Det førte til at flere barn kom til og ble med. Det er tydelig at den voksnes deltakelse i en lek fører til at flere barn velger å slutte seg til. Større bevisst rundt de voksnes aktive deltakelse i lek kan være et område for videre utprøving og refleksjon.

Vi så et par episoder hvor voksne aktivt prøvde å påvirke et barns lek. I ett tilfelle fikk en gutt som sto avventende foran ei hylle med mange ulike leker et spørsmål om han kanskje ville ha en bil. I et tilfelle fikk en gutt tilbud om å få ei dukke opp i vogna han kjørte rundt med. Det endte med at han parkerte vogna og gikk til en annen aktivitet.

Praksisfortellinger:

De ansatte har i prosjektperioden notert flere praksisfortellinger og episoder som har gitt dem ahah-opplevelser. Det ser ut til at bevisstheten om kjønnsroller og de ansattes egne forventninger til jenter og gutter har ført til at de har fått på seg nye "kjønnsrolle-briller".

Praksisfortellingene gir oss godt grunnlag for diskusjoner og refleksjoner om hva barna sjøl tenker om hva det innebærer å være jente eller gutt. De viser oss også hva vi sjøl og andre direkte eller indirekte bidrar med til barnas danning av kjønn.

Vi tar med noen av praksisfortellingene her:

- Far følger sønn til barnehagen og oppdager at tøflene er igjen hjemme. " Det var da dumt" Ansatt: " Det går fint, han kan låne et ekstra par vi har." Lånetøflene er rosa. Far ser på tøflene "Rosa tøfler ja,.. ja, ja.." Ansatt: "Tror du det går bra?" Far:" Jo, det ..ja"
- Barna kler på seg i garderoben. Vaktmester kommer forbi og stopper for å snakke med noen av guttene og spør " Har du kjørt snøscooter i det siste"? Han får positiv respons og de fortsetter med å ramse opp alle snøscooter merkene de kjenner.
- Barna får matboksene sine utlevert til frokosten på småbarnsavdelingen. En matboks med bilde av biler er igjen på trillebordet, og ei jente venter ved bordet. Voksen: "Men hvem sin boks er dette a, - det er da ikke Ida sin, dette er da en gutteboks. Kan den være ombyttet med broren sin boks?" (Matboksen var Ida sin.)

- Per går til familiekroken og roper på ei jente som sitter og tegner. "Kari, kan vi ikke leke her a?"
Kari svarer: " Jo, jeg er med på leken, men jeg er jo på jobb nå vet du."

Ahah-opplevelser som vekker oss til endring av vår kommunikasjon av kjønnsroller.

- " mmm...så god grønnsaksuppe.. mmm.." Per spiser godt av sin andre porsjon suppe som barna har vært med å lage.
Voksen:" Ja slik kan sikkert a **mor** lage sammen med deg hjemme også..(oi..) ja eller sammen med han far da.
- Voksen:" skal du ha bursdagsselskap i kveld nå da...kanskje a **mamma** har bakt bursdagskake til deg også..? Andre voksne blander seg inn ... hvem er det som baker kaker sa du..? Det fører til latter og til læring, - for neste gang husker vi på dette.
- Gutt: " Je kjørte gravemaskin i går je". Voksen: "Åkken kjørte du med da?"
svar: " n`John Deer". Voksen: (på spøk) Kjørte du med a Kari kanskje?" ... svar: "m m".
Voksen: "Kan ho kjøre traktor a?"

Det er egentlig forunderlig at vi fortsatt kommuniserer at "mor syr, mor baker og mor lager mat" og at "far kjører traktor", for det er lenge siden vi fikk fjernet slike kjønns stereotypier fra skolebarnas lesebøker. Det kan se ut til at disse forestillingene fortsatt lever et liv i det skjulte.

I barnehagen har vi delt slike ahah-opplevelser med hverandre og de har vært gjenstand for både refleksjon og humor. Det er viktig at vi er åpne om at alle kan "snuble" når det gjelder å kommunisere etablerte kjønnsrollemønstre og at det kun er gjennom å bli bevisst hva en sjøl sier og gjør at våre handlinger kan bli endret.

Erfaringer med metodebruk.

Observasjon som metode for å innhente nyttig informasjon mener vi fungerte bra i vårt prosjekt. Det var viktig å lage gode og avgrensede spørsmålsstillinger for observasjonene og anvendelige skjemaer for registrering. Her gjorde vi oss nyttige erfaringer som kommer godt med ved behov for observasjoner senere. Viktig at vi var to som observerte samtidig og at det ble avsatt god tid til oppsummering og samordning i etterkant. Styrer tok hovedansvar for fintelling av registreringene og presentasjon av resultatene for ansatte og foreldre. Observasjon som metode har den fordel at den kan utføres av alle og det er overkommelig med tid som går med til etterarbeid. Vi burde ha gjennomført noen flere observasjoner enn vi fikk til, men fravær er vanskelig å forutse. Vi ville at fast ansatte som kjente prosjektet skulle være med som voksne i observasjonene.

Fordi vi fikk gjennomført kun 3-4 observasjonsdager må resultatene vurderes i lys av at grunnlaget er litt tynt. Men vi tolker resultatene kun som tendenser og ser at prosjekter ved andre barnehager nok samsvarer med de tendensene vi fant i vårt prosjekt. De tendensene vi fant gir oss gode spørsmål å jobbe videre med.

Nedtegning av praksisfortellinger og ahah-opplevelser ble utført av alle ansatte og mye refleksjon og mange diskusjoner har skjedd på avdelingene og vært mer og mindre humoristisk samtaleemne på hele "huset". Fortellingene ble også drøftet i personalmøter og referert på foreldremøtet. Prosessene rundt praksisfortellingene har vært en viktig del av læringen i prosjektet. Vi tror at det var viktig at alle ansatte deltok på første prosjektsamlingen i januar. Alle fikk da et eieforhold til prosjektet og det ble lettere for eksempel å delta i diskusjonene om valg av problemstillinger for observasjonene.

Hva har vi lært og hvilke spørsmål stiller vi oss for videre arbeid med likestilling i barnehagen.

Før vi startet prosjektet trodde vi at vi ikke gjorde forskjell på gutter og jenter, og vi så ikke for oss når og hvor det i så fall kunne skje. Vi leste om andre barnehager som i prosjekter hadde avdekket forskjeller i grad av oppmerksomhet mellom jenter og gutter, men vi mente at det gjaldt da vel ikke for oss. Vi tenkte at kjønnsrolleoppfatningene barna måtte ha, først og fremst handlet om påvirkning fra familie og nærmiljø og at vi i barnehagen kunne fungere som en motkultur.

På småbarnsavdelingen trodde vi at det ikke var forskjell på hva gutter og jenter lekte fordi vårt inntrykk i hverdagen var at vi så både jenter og gutter delta i alle typer lek og aktiviteter. Det vi lurte på med de små var om vi ubevisst bidrar til at barna etter hvert påvirkes til mer kjønnsdelte aktiviteter.

Vi kan ta med et sitat fra en eldre engerdøl: "En hver er salig i sin tro" – vi fant at det vi trodde på forhånd ikke stemte så godt.

Gjennom prosjektet ser vi at vi som arbeider i barnehagen også tar med oss tradisjonelle kjønnsrolleoppfatninger inn i barnehagen, og at vi iblant ved ord eller handling presenterer disse overfor barna. (j.fr. praksisfortelling og ahah- opplevelsene) Et godt resultat av prosjektarbeidet er at personalet har fått en ny bevissthet om sine egne forventninger til kjønn og hvordan de formidles til barna. Ahah- opplevelsene viser at denne bevisstheten har satt seg i ryggmargen på personalt som deltok i prosjektet. Det er også viktig at vi formidler disse erfaringene til nytilsatte slik at denne bevisstheten blir sittende "i veggene" på barnehagen. Erfaringene fra prosjektet har gitt oss kunnskap som vi nå kan bygge videre på.

Observasjonene under måltidene på avd. Sandhaugen viste oss tendenser til at vi hjelper og korrigerer gutter mer enn jenter og at vi gir flere positive henvendelser til jentene enn til guttene. Spørsmålene vi stilte oss om hvorfor dette skjer, kan vi ta med videre til grundige refleksjoner, nye observasjoner og ny læring.

På småbarnsavdelingen, Maurtua, ble det under observasjonene registrert noen klare skiller mellom hva guttene og jentene lekte med og hvor mye tid de brukte på aktivitetene. Kan det ha noe med tilbudet av leker og lekenes plassering på avdelingen?

Observasjonene viste også at småbarna i stor grad påvirkes til deltagelse der hvor en voksen er aktiv i en lek. Var det de barna som aktivt fikk med en voksen i sin lek som indirekte påvirket de andre barnas valg av lek? Hvem av barna, gutt eller jente, er mest aktive initiativtakere til lek med voksen? Hvis de voksne tar en mer aktiv og styrende rolle i f.h.t. lek de tilbyr barna, - hvordan vil det ha innvirkning på barnas valg av lek og aktivitet?

Disse og flere spørsmål vil det være spennende å jobbe videre med. Vi har gjort oss mange nyttige erfaringer om gjennomføring av et prosjektarbeid som vi kan bygge videre på.

Dette arbeidet ønsker vi å videreføre, gjerne i form av å fortsette prosjektet med de nye spørsmålene og problemstillingene som er kommet ut av dette prosjektet så langt.

Noen hevder at læring ikke har skjedd før vi har klart å endre vår praksis, men vi tenker at vi er på god vei til læring når vi blir bevisst vår egen praksis og kan ta oss sjøl på "fersken" når vi snubler i tradisjonelle kjønnsroller og det skjer en "ahah".

Takk til Fylkesmannen i Hedmark for prosjektet, takk til Likestillingscenteret for økt kunnskap og god hjelp og takk til de andre barnehagene for inspirasjon og erfaringsutveksling på samlingene.

Vedlegg til prosjektrapport "Likestilling i barnehagene", Drevsjø barnehage.

Oppsummering av observasjonene ved avd. Sandhaugen.

De voksnes bruk av barnas navn, positive eller korrigerende henvendelser til barna og om barna fikk hjelp når de ba om det eller også når de ikke hadde spurt om hjelp.

9.april: 3 jenter og 7 gutter rundt lunsjbordet.

Positive henvendelser: Jentene 13 = snitt på 4,3 Guttene 17 = snitt på 2,5

Korrigerende henvendelser: Jentene 5 = snitt på 1,6 Guttene 8 = snitt på 1,1

Bruk av navn: Jentene 9 = snitt på 3,0 Guttene 20 = snitt på 2,9

Hjelp etter spørsmål : en jente 2 = snitt på 2,0 5 gutter 11 = snitt på 2,1 *

Hjelp uten spørsmål : en jente 0 = snitt på 0,0 5 gutter 13 = snitt på 2,6 *

* Observasjonene om "hjelp" ble denne dagen tatt ved et bord med 5 gutter og ei jente. Senere observerte begge observatørene det samme bordet.

12.april: 4 jenter og 6 gutter rundt lunsjbordet.

Positive henvendelser:	Jentene 8 = snitt på 2,0	Guttene 14 = snitt på 2,7
Korrigerende henvendelser:	Jentene 1 = snitt på 0,25	Guttene 5 = snitt på 0,85
Bruk av navn:	Jentene 23 = snitt på 5,7	Guttene 34 = snitt på 5,7
Hjelp etter spørsmål:	Jentene 7 = snitt på 1,75	Guttene 12 = snitt på 2,0
Hjelp <u>uten</u> spørsmål:	Jentene 12 = snitt på 3,0	Guttene 20 = snitt på 3,3

19.april: 5 jenter og 5 gutter rundt lunsjbordet.

Positive henvendelser:	Jentene 14 = snitt på 2,8	Guttene 14 = snitt på 2,8
Korrigerende henvendelser:	Jentene 6 = snitt på 1,2	Guttene 10 = snitt på 2,0
Bruk av navn:	Jentene 27 = snitt på 5,4	Guttene 27 = snitt på 5,4
Hjelp etter spørsmål:	Jentene 9 = snitt på 1,8	Guttene 8 = snitt på 1,6
Hjelp <u>uten</u> spørsmål:	Jentene 11 = snitt på 2,2	Guttene 10 = snitt på 2,0

Gjennomsnitt for alle tre observasjonene ga et resultat på:

Pos. henvendelser:	Jenter = 3,0	Gutter = 2,7
Korrigerer:	Jenter = 1,0	Gutter = 1,3
Hjelp etter sp.mål:	Jenter = 1,9	Gutter = 1,9
Hjelp uten sp.mål:	Jenter = 1,7	Gutter = 2,6

Høre navnet sitt: Dette var gjennomsnittlig helt likt for jenter og gutter hver av gangene.
Gjennomsnittet økte de to siste gangene etter at fokus ble satt på at noen barn som satt i midten på bordet fikk høre navnet sitt svært få ganger.
De individuelle forskjellene var fra 1 – 8 ganger hvor navnet på barnet ble brukt.

Vedlegg III – Rapport fra Utsikten barnehage

L

R

K

J

L

MR

L

H

E

N

Innledning

Desember 2009 fikk Utsikten barnehage tilbud om å være med i et likestillingsprosjekt. I den tråden ønsker vi å utføre et utviklingsarbeid i barnehagen med likestilling som tema. Et utviklingsarbeid er: "en planlagt forandring av praksis ved å arbeide systematisk med mål, innhold, arbeidsformer og organisering for å utvikle barnehagen til å bli kvalitativt bedre" (Foss med flere 1993:53) Bakgrunnen for prosjektet er "Handlingsplanen for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008-2010". Samlinger og veiledning gjennomføres av Likestillingscenteret i Hamar.

2 barnehager fra Hamar kommune, 1 barnehage fra Engerdal kommune og en barnehage fra Stange kommune fikk tilbudet. I prosjektet ligger det en økonomisk ramme på 10.000 kr til hver barnehage. I prosjekt gruppa i Utsikten barnehage sitter Kari Johanne Lang-Ree, Heidi K. Ellevseth og Merete Nilssen. Disse tre hadde ønske om å delta i prosjektet.

Introduksjon

Hvorfor ville vi delta i prosjektet? Ved å se på vår hverdag og våre holdninger håper vi i Utsikten å få et bedre og mer bevisst forhold til likestilling. Vi vil se på likestilling både som et begrep på like muligheter for jenter og gutter, men også som et begrep som likestiller alle mennesker uansett hva slags bakgrunn, tro og tilhørighet de har. Vi som personale ønsker å jobbe aktivt med våre holdninger og våre verdier for å skape en enda bedre barnehage for Utsikten-barna.

Mange av våre barn går i barnehagen fra de er 1 år. De kjenner hverandre godt, og familiene er godt kjent. Vi tror det har en god virkning at jenter og gutter kjenner hverandre og har muligheten til å leke med det annet kjønn fra før den tid de utvikler en kjønnsidentitet (ca 3 år).

Likestilling vil alltid være aktuelt i samfunnet, og i barnehage spesielt. Barnehage er den første utdanningsinstitusjonen barnet er i møte med, og her lærer de mye av de sosiale reglene i samfunnet. Hvis en ser på barna ut fra den sosiale utviklingen de går igjennom sine første år ser en at de grunnleggende verdiene dannes i et barns liv, og påvirkningskraften utenifra er allerede stor. Det er barnets hjem og nærmiljø verdi og livsmønsteret dannes. Vi har barna i den alderen der barnas identitet formes mest i løpet av barndommen, og ved bevisste og planmessige handlinger gjør vi det mulig for barnet å tilegne seg kunnskap og erfaringer innen ulike felt. Her i Utsikten barnehage har vi både mannlige og kvinnelige ansatte, men overvekten er kvinnelige. Dette gjør at vi kan fokusere på likestilling både blant barn og ansatte, eller på tvers av disse gruppene.

Det har kommet en ny formålsparagraf for barnehager, som i løpet av kort tid trer i kraft. Den er vedtatt, men Lov om barnehager krever noen endringer før den endelig innføres. Den nye formålsparagrafen er:

”Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering”.

Denne formålsparagrafen er vi pålagt å jobbe ut fra, så det er viktig at personalet forstår begrepene. Med denne bakgrunnen, har vi utarbeidet en problemstilling i barnehagen som vi ønsker å jobbe med våren 2010. Vi ønsker å utvide dette prosjektet og jobbe videre med det barnehageåret 2010/2011, og vil da utvide dagens problemstilling.

Lucia: Ved årets valg syns en av guttene det var urettferdig valg. Han kunne ikke forstå at det bare var et valg blant jentene om å få bli Lucia. Han syns det var litt greiere da vi forklarte at vi skulle velge en av guttene til å være stjernegutt, og som skulle gå sammen med Lucia foran i opptoget.

For å sette personalet inn i formålsparagrafen, og delen om likestilling spesielt, har vi hatt besøk av Nina Johannesen på planleggingsdag i barnehagen for hele personalgruppen. Hun hadde et innlegg om likestilling, og innfallsvinkelen om å motvirke diskriminering. Det var nyttig for oss alle å få presentert et videre perspektiv på likestilling, og bevisstgjøring på de områdene man gir mest oppmerksomhet i forhold til kjønn. I tillegg jobber vi i Utsikten med en langsiktig strategiplan, hvor likestilling nå har fått en sentral plass. Dette er presentert og gjennomarbeidet i eierstyret samt tatt opp på foreldremøtet i september 2010. Vi har i årsplanen 2010/2011 likestilling som en av tre hovedsatsningsområder.

Problemstilling våren 2010:

Velger gutter og jenter kjønnsstypisk lek når de selv velger hvilke aktiviteter de vil delta i, her i Utsikten barnehage?

Dette ønsker vi å undersøke i tre ulike situasjoner i vår barnehage.

1. Barnas valg
2. Frilek
3. Intervju av de eldste barna

Barnas valg er noe vi arrangerer en uke hver måned, barna kan da selv velge hva de vil gjøre denne formiddagen. De får satt opp faste valg under prosjektet, men de voksne vil bytte på de ulike aktivitetene. Aktivitetene en kan velge mellom er: småbarnsavdeling, dokkelek, lego, lage mat, male, perle(perlekjeder eller perler på brett som strykes) og bygge togbane. Barna samles på kjøkkenet, og går to og to sammen inn på Tordivelen, for å velge aktivitet. De går bare to og to, og vi har bevisst satt sammen to som ikke pleier å leke med hverandre, for at barnet selv skal få ta et selvstendig valg.

Frilekperioden vi har observert i prosjektet, er perioden mellom frokost og organisert aktivitet, fra ca kl. 08.30 til ca kl.10.00. Vi har da satt frem ulike aktiviteter, og barna har fått velge hva de selv vil gjøre. Vi registrerte det første valget barnet tok, og hadde kun fokus på dette. Hvor lenge de holdt på registrerte vi ikke. Det har vært ulike leke tilbud de ulike dagene, noe som kommer frem av antall barn som valgte ulike aktiviteter. Den voksne som var til stede avgjorde selv hva barna fikk tilbud om å leke med.

For å finne ut hva barna selv mener vi gjør i hverdagen, valgte vi å lage en intervjuguide og intervjuet 6 barn fra Rosagruppe. 3 jenter og 3 gutter. Vi valgte 3 av hvert kjønn for å ha et sammenligningsgrunnlag. Se vedlegg....

Hva er egentlig likestilling i et perspektiv sett fra en barnehage?

”Den biologiske definisjonen på hann – og hunn kjønn ligger utelukkende i hva slags kjønnsceller et individ produserer.” Dette viser at hvilket kjønn vi er, er biologisk betinget, og noe vi i utgangspunktet ikke kan råde over selv. Men vi ser jo ut fra begrepet om sosialt kjønn at andre faktorer kommer inn. De fleste samfunn skiller mellom to kjønn, som knyttes til ulike kjønnsroller. I de siste tiåra har en i stadig større grad gått i retning av å anse kjønn også som et resultat av en sosialiseringssprosess, det vil si som en tillært kjønns rolle som ikke utelukkende bestemmes av det biologiske kjønn.

Vi ser i økende grad at handelsstanden styrer barna tidlig inn i sine kjønnsroller. I klesbutikker for barn er det oftest en rosa avdeling og en blå avdeling. I lekebutikken er det tydelige skiller mellom dukker og action helter. Når vi skal kjøpe ski og sykler har de en rosa og en blå variant. Dette er ofte rettet mot den søte jenta og den tøffe gutten, men hva med de som liker de motsatte fargene?

I rammeplan for barnehage sier de at ”Likestilling handler om relasjoner og om å se og legge forholdene til rette for pedagogiske virksomheter som ikke reproducerer tradisjonelle kjønnsrollemønstre”. (Temahefte om likestilling; RPL 2006:8)

Vi ser gjennom flere års erfaring i barnehagen at barna på småbarnsavdelingen leker med det de finner og den som er tilgjengelig. Om det er gutt eller jente, bil eller dukke bryr de seg lite om. Det samme bekreftes i Gender Loops *”I tre års alderen begynner barn å forstå at de enten er gutter eller jenter, og de fleste barn tar til seg denne inndelingen. Videre legger barn fra denne alderen av merke til at kjønnene har fått ulike egenskaper og måter å oppføre seg på, og at menn og såkalte mannlige aktiviteter nyter et bedre rykte.”* (Gender loops 2010:8)

Når vi ser på formålsparagrafen i barnehager forplikter vi oss til et direkte bevisstgjørende arbeide med likestilling. Dette synliggjøres hver dag av personalets væremåte.

Likestilling i barnehagen blir ofte forbundet med kjønnsbalanse blant de ansatte, i stedet for lik behandling av ungene. Mange barnehager har vært opptatt av å få flere mannlige ansatte, men har glemt at likestilling blant de små er minst like viktig, mener forskerne. (VG 27.04.2009) Dette viser hvor viktig det er at vi får et fokus på hva en mener med begrepet likestilling. Det er en lang tradisjon for å tolke likestilling som like rettigheter mellom kjønn, men det er et mye videre perspektiv vi må jobbe med i barnehagen.

Høgskolen i Vestfold har forsket på temaet Likestilling i barnehage og Nina Rossholt sier følgende: "Barnehager er veldig forskjellige. Ulike personalgrupper og ulik barnekultur skaper forskjellige rammer for hva det er "normalt" at jenter og gutter kan gjøre, hvordan man skal gå kledd og hvem man skal være sammen med. I noen barnehager er det helt vanlig at jenter og gutter leker sammen. I andre barnehager skjer det ikke i det hele tatt." Dette er et spennende felt, noe vi ikke har fordypet oss i dette prosjektet, men som helt klart er noe å jobbe videre med i barnehage året 2010/2011. Her i Utsikten barnehage har vi per i dag 4 menn og 16 kvinner som jobber. Alle har ulike stillinger og stillings størrelser. Vi ser at det ofte er menn som står på kjøkkenet, de skifter på unger, de maler og synger. Det er ingen som har spesielle gruppeaktiviteter som fiske og snekring, men alle gjør den samme jobben.

Metoder

Vi har valgt å bruke barneintervju og observasjon som metoder i prosjektet. Observasjonene har vi tatt under to ulike sammenhenger. Den ene har vi kalt barnas valg. Dette er et opplegg vi har en uke per mnd, hvor barna samles på morgenen og går inn i et rom to og to sammen for å velge hva de vil gjøre. Valgene er satt opp med illustrerte kort for å visualisere hva de kan velge mellom. Barna vet ikke hvem andre som har valgt samme aktivitet.

Den andre sammenhengen er frilek etter måltid, hvor barna selv velger hva og hvem de vil leke med. Denne perioden er etter frokost, og før vi starter organiserte aktiviteter på formiddagen. Den voksne som var til stede, valgte selv hva barna kunne holde på med.

Barneintervju er en samtale mellom et barn og en voksen. Rammen rundt viser at barnet er i fokus, det sitter alene sammen med en voksen, og barnet er i forkant informert om hva som skal skje.

Under observasjon har vi brukt observasjons/kartleggings skjemaer som utgangspunkt (vedlegg 1), slik at vi vil få et materiell som kan sammenlignes i etterkant av prosjektet. Vi har begrenset utvalget til en spesiell tid på dagen, og at alle barna på de ulike avdelingene har det samme utgangspunktet. Vi har valgt å bruke et observasjons/ kartleggingsskjema, som personalet krysser av de ulike aktivitetene barna velger. Dette skjemaet har vi selv utarbeidet, etter en prøveperiode. I prøveperioden på 2 dager fikk vi tilbakemeldinger fra våre kollegaer på hva som fungerte og hva som ikke fungerte. Vi laget da ett nytt skjema med noen endringer. Vi klarte da å registrere det vi ønsket. Dette var enkelt å bearbeide i etterkant, og kunne sammenlignes. Personalgruppen har i sin helhet fått instruks om hvordan skjemaet skal benyttes. Vi har valgt å gjøre dette gjennom 5 dager. Det er i utgangspunktet 55 barn som deltar, og de er fordelt på 30 jenter og 25 gutter.

Til intervjuene har vi utarbeidet en intervju guide med utgangspunkt i GenderLOOPS. Spørsmålene ble tilpasset våre behov, og vi valgte å kun ha 11 spørsmål slik at barna skulle klare å holde tråden. Vi valgte å ha likt antall jenter og gutter, for å få et resultat vi forhåpentlig vis kan se en viss sammenheng i.6

Observasjon

Vi har observert i to ulike situasjoner, frilek etter måltider og under barnas valg.(observasjonsskjema vedlegg nr. 1)

Frilek etter måltider:

Barna er i alderen 2 til 6 år. Resultatene er her slått sammen for fem dagers registrering og regnet i prosent.

Aktiviteten	Jenter	Gutter
Biler/ tog	10,9	33,3
Lego/ duplo/ klosser/Konstruksjon	23,6	23,6
Klatre/motorikk	3,6	0
Dokker/ Dokkerom/ kjøkkenlek	17,3	13,9
Dyr	3,6	0
CD/musikk/dans	3,6	5,3
Bok	2,7	4,3
Puterom/mørkerom	10,9	4,3
Tegne/modelkitt/puslespill	20,9	15,1
Voksen / virre rundt	2,7	0
	100	100

Vi kan ut fra dette se at 33,3 % gutter velger å leke med biler/ tog mens bare 10,9 % jenter velger samme aktivitet. Dette viser en forskjell på 22,4%. Dette kan man si er kjønnsstypisk.

Når det gjelder konstruksjons leker velger jenter og gutter likt. Dette er interessant, for forskning sier at jenter i mindre grad enn gutter foretrekker konstruksjonslek. Kan det her ha sammenheng med hvilke typer materiell vi har eller er det slik at det også tiltaler jentene hvis det presenteres i riktig situasjon?

Når vi ser på de som velger dokker/ dokkerom så er det en overvekt på 3,4 % jenter som velger denne aktiviteten. En liten bemerkning til den høye andelen gutter som valgte dokkerrommet, kan være aktiviteten de startet den ene av dagene vi registrerte. Flere av de små guttene velger å være på dette rommet for å "lage mat", de koker suppe på klosser. De leker altså ikke så mye med dokkene som er der inne, men har en rolle som kokk i leken. Og det er jo fint å ha med gutter, det er mange roller i en familie som skal besettes.

Vi registrerte kun hva barna valgte og ikke hvor lenge de holdt på med den første aktiviteten. Dette sier oss ikke så mye om varighet i leken. Mange velger kamerater framfor aktivitet. Det vil si de går dit det er noen interessante lekekamerater uavhengig av hva aktiviteten er. Dette kan resultere i flere utradisjonelle valg og mer variert lek.

Barnas valg:

Barna i denne registreringen er i aldere 3 til 6 år. Her er også resultatene for en hel uke slått sammen og regnet i prosent.

Barnas valg	% hele perioden	
	Jenter	Gutter
Småbarns avdeling	16,5	7,6
Dokkelek	18,3	5,4
Lego	11,3	16,3
Lage mat	13,9	21,7
male	13,9	16,3
perle	19,1	14,1
tog	7,0	18,4
	100	100

Når vi ser på barnas valg ser vi at besøk på småbarnsavdelingene er veldig populære valg. Erfaringsmessig så forsvinner denne valgmuligheten raskt da den er en av de første aktivitetene som blir fulltegnet. De eldste jentene er raske til å velge dette. Det ser vi også ved at 16,5 % jenter velger denne aktiviteten og 7,6 % gutter. Når det gjelder dokkelek under barnas valg ser vi at det er stor overvekt jenter som velger denne aktiviteten. Det er her en overvekt på 12,8 % jenter. Når vi ser på småbarnsavdeling og dokkelek til sammen ser vi at over 35% av jentene velger aktiviteter som handler om omsorg.

Når vi ser på aktiviteten tog, ser vi at det er en overvekt av gutter som velger dette. Det er en forskjell her på 11,5 %. Barna velger altså mer kjønntypisk når vi har barnas valg. Dette er interessant ettersom valgene er hemmelige og ingen av barna kan påvirke hverandre i valgene. Kan dette bety at barna velger aktiviteter hvor det er mer sikkert å treffe noen de liker å leke med og derfor velger kjønntypisk? Eller har dette sammenheng med at den aktiviteten de velger må de holde på med i en og en halv time, og det er derfor tryggere for dem å velge noe de vet de "holder ut" en hel formiddag. Erfaringsmessig ser vi at alle gutter leker litt på dokkerommet, og alle jenter kjører litt bil, men det er sjelden den leken de holder på med i timevis.

Å lage mat ser vi har en overvekt gutter. Dette er spennende, og har nok sammenheng med at alle mennene i barnehagen er spesielt glade i å lage mat. Det foregår mye spennende på kjøkkenet, og barna er ivrige etter å få være med.

Perling er noe nesten like mange gutter som jenter velger. Tror det er mange gutter som liker å sitte med perler, men de lager nok heller noe fint til mor enn til seg selv. Vi ser mange jenter etter slike aktiviteter som har mange halssmykker på seg. Guttene har de gjerne liggende på hylla i gangen. De er også stolte av hva de har laget, men bruker de altså ikke selv.

Dette lærer oss voksne at vi må velge spennende og varierte aktiviteter under barnas valg, som ikke er kjønnsstypiske og ikke er hverdagsaktiviteter. Dette for å gi barna noe spennende å velge mellom som de ikke kan velge under frileken hver dag. De voksne kan også utfordre seg selv og finne på aktiviteter som setter kvinner og menn på utradisjonelle steder. Damene kan snekre og mennene sy...? Dette vil vise barna at alle kan klare det de vil uansett om man er kvinne eller mann.

Intervju:

Vi valgte å intervju Rosagruppen i barnehagen. Det er de som skal starte på skolen førstkommende høst. Vi valgte ut 6 barn, 3 jenter og 3 gutter, alle 6 år. Vi utarbeidet en intervjuguide etter anbefalinger i heftet "Gender loops". (intervju guide se vedlegg nr 3) Intervjuene ble gjennomført av den samme voksne med ett og ett barn tilstede. Intervjuene foregikk på et kontor, for å være litt "viktig" startet møtet med juice

Rosa-gruppe populært for både gutter og jenter. Dette er en gruppe for de barna som skal på skolen. De er rosa-russ i mai, og får rosa russeluer. Alle barna, jenter som gutter, synes det er stas å være med på alle aktiviteter.

og litt kjeks. Alle kommenterte plastkoppene som var satt frem, noen var rosa, de andre mer diskret i fargen. Alle mente at jentene måtte få de rosa koppene.

Det ble brukt en diktafon for å få med alle opplysninger. Barna brydde seg lite om denne.

Dette er en gjeng som har gått sammen i barnehagen siden de var 1 år, og kjenner hverandre godt. I hverdagen i barnehagen ser vi en tendens til at frem til de er tre år leker de med den som er ledig, om det er jente eller gutt spilte liten rolle. Etter dette ser vi at guttene leker mest med gutter og jentene leker mest med jenter. I intervjuet svarer de at jenter og gutter generelt kan leke sammen, men når de må velge en å leke med velger de en av samme kjønn. På spørsmålet om de kan leke med de samme tingene er de litt mer usikre. Kanskje... flere har svart at jenter ikke liker gutte-ting som Star Wars, og gutter ikke liker rosa prinsesse-ting. Jenter kan leke "gutte-leker", men ikke gutter med "jente-ting". Jenter blir med og tilpasser seg. Er det mer akseptert å være litt gutte-jente, enn å være jente-gutt? Jenter kan gjerne være litt tøffe, men gutter skal da ikke være bare søte... Hvordan legger barnehagen til rette for at det er mange måter å være jente/gutt på. Klare vi å være åpne for barnas naturlige måte å være på, eller lager vi forventninger for hvordan jenter og gutter skal være?

Intervjuet viser at abstrakte spørsmål er vanskelige, mens de helt konkrete er enklere å svare på. De abstrakte spørsmålene blir relatert til enkeltepisoder og deres lille verden. (Eks: Er det noe jenter ikke liker noe særlig? *Spise det de ikke liker.*) Barna har nok ikke en overordnet forestilling om at det er forskjell på jenter og gutter, men når det blir konkret til deres verden av lek og venner er det tydelig forskjell.

Både jenter og gutter nevner at vi kunne trenger mer typiske gutte-leker i barnehagen. ... dette har vært et tema til diskusjon i personalet etter intervjuet. Kan ikke si at vi har mindre gutte-leker, enn jente-leker. Betyr dette at jentene tenker på vegne av gutta? Betyr dette at de lærer mer om relasjoner og det å tenke på andre og deres behov. Den ene jenta sier at vi trenger flere sykler så de slipper å krangle om de vi har...

Vegen videre

Vi ser at bevisstgjøring av personalet i alle situasjoner i barnehagehverdagen er viktig, uansett innfallsvinkel og tema. Her i Utsikten er vi helt klart mer bevisste nå enn når vi startet opp med likestillingsprosjektet. Vi har brukt personalmøter og planleggingsdager på temaet. Det er nå satt inn i årsplanen, og er innarbeidet i den langsiktige planen vi skal jobbe med fremover. Vi tar ungene mer med på råd når vi skal gjøre innkjøp, de får selv bla i kataloger og komme med ønsker. Vi bruker mer observasjon systematisk og har nå startet opp med "Fra Plan til Praksis", et verktøy som systematiserer bruken av observasjon og praksisfortellinger i barnehagen. Det er laget av Kari Pape, og hele personalet er skolert i bruken av dette. Vi vil her se på praksisfortellinger skrevet i hverdagen med ulike fokus områder. Kjønnsperspektivet er helt klart meget interessant her.

I Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008-2010 er det tatt noen hovedmål, og her i barnehagen vil vi vektlegge hovedmål 1: Læringsmiljøet i barnehage og grunnopplæring skal fremme likestilling mellom gutter og jenter. Vi skal bevisstgjøres i forhold til hvilket materiell og tilbud vi gir til alle barna i barnehagen. Vi skal ha et aktivt fokus på likestillingsarbeidet og skal jobbe mot kompetansehevende tiltak. Dette feltet er tatt med i barnehagens strategiplan for de neste 5 årene.

For å direkte jobbe med dette vil vi videreføre prosjektet med fokus på de voksnes rolle og hvordan de voksne behandler enkeltindividet, med bakgrunn i kjønn, religion og hudfarge. Vi vil ha et aktivt forhold til hvordan leker og materiell presenteres og hvordan vi omtaler og behandler enkeltindivider og gruppe. I tillegg vil barn tas med på råd når nytt materiell skal kjøpes inn i barnehagen. Dette vil jevnlig være et tema i personalgruppen, på møter, kurs og plandager.

Kilder:

"Gender Loops, Eksempelsamling" Reform - ressurscenter for menn

"Handlingsplan for Likestilling i barnehage og grunnsopplæring 2008-2010", fra Kunnskapsdepartementet

"Temahefte om likestilling i det pedagogiske arbeidet med barna" Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.

Ulike internett sider.

Vedlegg:

Vedlegg nr 1: Observasjonsskjema

Vedlegg nr 2: Tallmaterieill på våre funn fra observasjonene

Vedlegg nr 3: Intervju guide

Vedlegg nr 4: Intervju med svar

- Observasjons skjema 1

Barns valg under frilek, Likestillingsprosjekt 2010

Dato: _____

Tidspkt: _____

Sign: _____

Aktivitet/ materiell	Jenter	Gutter

Fyll inn de ulike lekealternativene barna kan velge mellom (Lego, Togbane..)

Kryss kun for barnets første valg.

Vedlegg 2

Frilek Registrering av leketyper, Likestillings prosjekt								
	Humla		Tordivelen		Flua		Totalt	
	Jenter	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter	Gutter
Biler/ tog	5	18	5	8	2	5	12	31
Lego/ duplo/ klosser/Konstruksjon	12	11	11	7	3	4	26	22
Klatre/motorikk			4				4	0
Dokker/ Dokkerom	2	4	8	1	9	8	19	13
Dyr			4	1			4	
CD/musikk/dans			4	5			4	5
Bok		2		1	3	1	3	4
Puterom/mørkerom			9		3	4	12	4
Tegne/modelkitt/puslespill	17	9	2		4	5	23	14
Voksen / virre rundt			1		2		3	0
	36	44	48	23	26	27	110	93

Aktiviteten	Jenter	Gutter
Biler/ tog	10,9	33,3
Lego/ duplo/ klosser/Konstruksjon	23,6	23,6
Klatre/motorikk	3,6	0
Dokker/ Dokkerom	17,3	13,9
Dyr	3,6	0
CD/musikk/dans	3,6	5,3
Bok	2,7	4,3
Puterom/mørkerom	10,9	4,3
Tegne/modelkitt/puslespill	20,9	15,1
Voksen / virre rundt	2,7	0
	99,8	99,8

Barnas valg , periode 1	mandag		tirsdag		Fredag		Totalt	
	jenter	gutter	jenter	gutter	jenter	gutter	jenter	gutter
Småbarns avdeling	3	1	4		1	3	8	4
Dokkelek	4	1	3	1	1	1	8	3
Lego	2	2	1	4	3	2	6	8
Lage mat	1	3	3	2	2	3	6	8
male	2	2	2	3	2	1	6	6
perle	1	3	3	1	5		9	4
tog	1	4	1	4	1	1	3	9
	14	16	17	15	15	11	46	42

Barnas valg , Periode 2	mandag		tirsdag		Torsdag		Fredag		Totalt	
	jenter	gutter	jenter	gutter	jenter	gutter	jenter	gutter	jenter	gutter
Småbarns avdeling	4		3	1	3	1	1	1	11	3
Dokkelek	3	1	3		4	1	3		13	2
Lego	1	2	1	1	2	1	3	3	7	7
Lage mat	2	4	3	4	2	3	3	1	10	12
male	1	3	3	2	3	2	3	2	10	9
perle	3	1	5	3	3	2	2	3	13	9
tog	2	3		1	2	2	1	2	5	8
	16	14	18	12	19	12	16	12	69	50

Barnas valg	% hele perioden	
	Jenter	Gutter
Småbarns avdeling	16,52	7,6
Dokkelek	18,26	5,43
Lego	11,3	16,3
Lage mat	13,91	21,73
male	13,91	16,3
perle	19,13	14,1
tog	6,95	18,4
	99,98	99,86

LIKESTILLING – INTERVJU AV ROSA GRUPPE.

Intervjue like mange jenter som gutter.

1. Hva liker du å leke i barnehagen?
2. Hvem liker du å leke med?
3. Hvem leker du mest med?
4. Er det noen du har lyst til å leke mer med?
5. Leker jenter og gutter sammen?
6. Kan jenter og gutter leke med de samme tingene?
7. Er det noe jenter liker spesielt godt å leke?
er det noe gutter liker spesielt godt å leke?
8. Er det noe jenter ikke liker noe særlig?
er det noe gutter ikke liker noe særlig?
9. Er det noe jenter kan greie bedre enn gutter?
er det noe gutter kan greie bedre enn jenter?
10. Er det noe jenter ikke kan leke med?
er det noe gutter ikke kan leke med?
11. Er det leker du synes vi skulle ha mer av i barnehagen?

Vedlegg 4

INTERVJU 1; JENTE	INTERVJU 2; GUTT
1. Hva liker du å leke i barnehagen? <i>kysse-leken</i>	1. Hva liker du å leke i barnehagen? <i>løping og sisten</i>
2. Hvem liker du å leke med? <i>3 jenter og 3 gutter nevnes ved navn-jevngamle</i>	2. Hvem liker du å leke med? <i>tre gutter og fire jenter- jevngamle</i>
3. Hvem leker du mest med? <i>2 jenter nevnes</i>	3. Hvem leker du mest med? <i>to gutter nevnes</i>
4. Er det noen du har lyst til å leke mer med? <i>en annen jente nevnes, men hun løper i fra..</i>	4. Er det noen du har lyst til å leke mer med? <i>ei jente nevnes</i>
5. Leker jenter og gutter sammen? <i>ja</i>	5. Leker jenter og gutter sammen? <i>ja</i>
6. Kan jenter og gutter leke med de samme tingene? <i>ja</i>	6. Kan jenter og gutter leke med de samme tingene? <i>kanskje</i>
7. Er det noe jenter liker spesielt godt å leke? <i>vet ikke</i> er det noe gutter liker spesielt godt å leke? <i>vet ikke</i>	7. Er det noe jenter liker spesielt godt å leke? <i>det vet jeg ikke helt</i> er det noe gutter liker spesielt godt å leke? <i>spiderman, batman</i>
8. Er det noe jenter ikke liker noe særlig? <i>nei</i> er det noe gutter ikke liker noe særlig?	8. Er det noe jenter ikke liker noe særlig? <i>spiderman, batman</i> er det noe gutter ikke liker noe særlig? <i>far og mor, prinsesser</i>
9. Er det noe jenter kan greie bedre enn gutter? <i>stå på henda</i> er det noe gutter kan greie bedre enn jenter? <i>turne</i>	9. Er det noe jenter kan greie bedre enn gutter? <i>vet ikke</i> er det noe gutter kan greie bedre enn jenter? <i>løpe fortere</i>
10. Er det noe jenter ikke kan leke med? <i>gutte-ting, star wars-skip</i> er det noe gutter ikke kan leke med? <i>jente-ting</i>	10. Er det noe jenter ikke kan leke med? <i>vet ikke</i> er det noe gutter ikke kan leke med? <i>vet ikke</i>
11. Er det leker du syns vi skulle ha mer av i barnehagen? <i>bilbane</i>	11. Er det leker du syns vi skulle ha mer av i barnehagen? <i>andre slags leker: bakugan, star wars-lego</i>

INTERVJU 3; JENTE

1. Hva liker du å leke i barnehagen?
gjemsel og sisten
2. Hvem liker du å leke med?
nevnes tre jenter og tre gutter på samme alder og ei lita jente
3. Hvem leker du mest med?
en jente nevnes
4. Er det noen du har lyst til å leke mer med?
vet ikke
5. Leker jenter og gutter sammen?
ja
6. Kan jenter og gutter leke med de samme tingene?
ja
7. Er det noe jenter liker spesielt godt å leke?
litt forskjellig
er det noe gutter liker spesielt godt å leke?
kule ting, star wars, bakugan
8. Er det noe jenter ikke liker noe særlig?
kysse en frosk
er det noe gutter ikke liker noe særlig?
jente-ting, Bambi, fletter og ha på kjole
9. Er det noe jenter kan greie bedre enn gutter?
på storesøsters skole var det ei jente som var bedre enn guttene i håndbak
er det noe gutter kan greie bedre enn jenter?
ja,.... vet ikke..
10. Er det noe jenter ikke kan leke med?
ta teip på seg og sånn
er det noe gutter ikke kan leke med?
ja, rote til masse og sånn, og når storebror var liten barberte han seg på kinnet
11. Er det leker du syns vi skulle ha mer av i barnehagen?
hest, flere sykler, så det ikke blir så mye krangling

INTERVJU 4; GUTT

1. Hva liker du å leke i barnehagen?
biler
2. Hvem liker du å leke med?
alle
3. Hvem leker du mest med?
guttene
4. Er det noen du har lyst til å leke mer med?
vet ikke
5. Leker jenter og gutter sammen?
ja
6. Kan jenter og gutter leke med de samme tingene?
egentlig ikke, dokker...
7. Er det noe jenter liker spesielt godt å leke?
vet ikke
er det noe gutter liker spesielt godt å leke?
bakugan
8. Er det noe jenter ikke liker noe særlig?
se på gutte-film
er det noe gutter ikke liker noe særlig?
ha på rosa genser
9. Er det noe jenter kan greie bedre enn gutter?
nei
er det noe gutter kan greie bedre enn jenter?
nei
10. Er det noe jenter ikke kan leke med?
de kan leke med alt mulig
er det noe gutter ikke kan leke med?
de kan leke med alt mulig
11. Er det leker du syns vi skulle ha mer av i barnehagen?
bakugan

INTERVJU 5; JENTE

1. Hva liker du å leke i barnehagen?
mor og far
2. Hvem liker du å leke med?
en jente nevnes
3. Hvem leker du mest med?
samme jente nevnes
4. Er det noen du har lyst til å leke mer med?
to andre jenter nevnes
5. Leker jenter og gutter sammen?
ja, jeg og lillebror leker jo sammen
6. Kan jenter og gutter leke med de samme tingene?
nei
7. Er det noe jenter liker spesielt godt å leke?
jeg husker ikke
er det noe gutter liker spesielt godt å leke?
Kaptein Sabeltann
8. Er det noe jenter ikke liker noe særlig?
spise det de ikke liker
er det noe gutter ikke liker noe særlig?
leke det jenter vil
9. Er det noe jenter kan greie bedre enn gutter?
Vet ikke
er det noe gutter kan greie bedre enn jenter?
tenker lenge...å slåss
10. Er det noe jenter ikke kan leke med?
spisse blyanter
er det noe gutter ikke kan leke med?
en hammer, da vil de banke vindu...
11. Er det leker du synes vi skulle ha mer av i barnehagen?
biler, dokker

INTERVJU 6; GUTT

1. Hva liker du å leke i barnehagen?
biler
2. Hvem liker du å leke med?
tre jevngamle gutter nevnes
3. Hvem leker du mest med?
en gutt nevnes
4. Er det noen du har lyst til å leke mer med?
en annen gutt nevnes
5. Leker jenter og gutter sammen?
ja
6. Kan jenter og gutter leke med de samme tingene?
ja
7. Er det noe jenter liker spesielt godt å leke?
vet ikke
er det noe gutter liker spesielt godt å leke?
bakugan
8. Er det noe jenter ikke liker noe særlig?
vet ikke
er det noe gutter ikke liker noe særlig?
liker egentlig alt jeg
9. Er det noe jenter kan greie bedre enn gutter?
vet ikke... nå vet jeg noe jenter kan greie bedre enn gutter: føde
er det noe gutter kan greie bedre enn jenter?
vet ikke
10. Er det noe jenter ikke kan leke med?
nei
er det noe gutter ikke kan leke med?
nei
11. Er det leker du synes vi skulle ha mer av i barnehagen?
bakugan og star wars-lego

Vedlegg IV – Rapport fra Sagatun barnehage

LIKESTILLING I BARNEHAGEN!

- ET VIDEOPROSJEKT I SAGATUN BARNEHAGE 2010 -

HVORDAN HENVENDER VI OSS TIL GUTTER OG JENTER?

ER VI LIKE TOLERANTE OVENFOR BEGGE KJØNN?

INNLEDNING:

Prosjektet tar utgangspunkt i mandatet fra fylkesmannen hvor det i tildelingsbrevet blant annet står at “prosjektet skal bedre kvaliteten på tjenestetilbudet i barnehagene i forhold til likestilling”. Det er jo også viktig å få med at prosjektet er en oppfølging av intensjonen i Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring.

Prosjektet er i sin helhet finansiert av fylkesmannen, organisert av Likestillingscenteret og det er fire barnehager som har vært med på prosjektet; Utsikten barnehage – Stange kommune, Drevsjø barnehage – Engerdal kommune, Jønsrudløkka barnehage og Sagatun barnehage – begge Hamar kommune.

Sagatun barnehage er en 4 avdelings barnehage i Hamar kommune. Det er 48 hele plasser i barnehagen og det er 13 hele stillinger i barnehagen, fordelt på 17 personer. Gruppene som ble brukt til videoprojektet er en av 3 – 6 års gruppene, 16 barn og 3 voksne og en av 0 – 3 års gruppene, 8 barn og 3 voksne. En ansatt på hver av de to avdelingene var med i prosjektgruppa og hadde ansvaret for at videofilmingen ble gjennomført for. Grunnen til at vi ønsket å være med på dette prosjektet var at vi ville finne ut om vi behandlet gutter og jenter på en slik måte som vi mente at vi gjorde. Vi mener jo at vi bruker barnas navn når vi snakker til dem, at vi er forholdsvis kjønnsnøytrale i vårt ordvalg når vi snakker og at gutter og jenter får like mye oppmerksomhet. Skal bli spennende og se om vi har rett!

Utgangspunktet for å analysere situasjoner ut fra kjønn, er å reflektere over det som foregår i en enkelt situasjon ut fra et større perspektiv. Historiske og samfunnsmessige strukturer som påvirker hvordan kjønn skapes og forhandles, kan spores i alt vi foretar oss i hverdagen.

Noen perspektiver som kan være nyttige å ha i bakhodet når vi reflekterer over kjønn i barnehagen:

TEORETISK BAKGRUNN:

- ✚ *Biologisk kjønn* er knyttet til om man er født gutt eller jente. Sosialt kjønn er knyttet til forventningene vi har til gutter og jenter fordi de biologisk er forskjellige. Disse forventningene er i stor grad historisk foranderlige og kulturelt betingede (Hovde og Moen 2010). Mange forskningsprosjekter viser at voksne på et ubevisst plan bidrar til å skape og fastholde kjønnsstereotype oppfatninger hos barn (Bredesen 2004).
- ✚ *Betyr likestilling i barnehagen at gutter og jenter skal være like?* Samfunnet er i stor grad organisert ut fra kjønn og dette lærer barna mens de går i barnehagen. Fokus på likestilling handler om å gi barna like muligheter uavhengig av kjønn, ikke at gutter og jenter skal være like. Utprøving av kjønnets betydning er en del av barnas sosialiseringssprosess. De voksne kan bidra med å aktivt støtte en åpenhet i forhold

til hva det er legitimt å foreta seg som henholdsvis gutt og jente (Bredesen 2004). Slik kan voksne bidra med rom for individuelle forskjeller innad i kjønnskategoriene.

- ✚ *Markedets sosialisering og barnehagens rolle.* Markedskreftene bruker i stadig større grad kjønnsstereotype virkemidler for å selge. Barna blir påvirket av dette gjennom TV, spill, bøker, leker, reklame, klær m.m. Barna blir utsatt for massiv informasjon om hva som er for gutter og hva som er for jenter, uten å kunne kritisk bedømme dette.

Hva blir barnehagens rolle i dette landskapet? Barnehager kan være, og er ofte, en motvekt til den økende kjønnsstereotype påvirkningen av barn. Blant annet kan bevissthet rundt hvilke kjønnsstereotypier bøkene og lekene som barna benytter i barnehagene, være ett godt virkemiddel. Et viktig spørsmål å diskutere i et likestillingsperspektiv, er hvordan personalet skal forholde seg til og samtale med barna om kjønnsstereotypiene som barna tar med seg i barnehagen i form av klær, måter å leke på og hva de er opptatt av.

- ✚ *Dyprøller.* Kjønnsstereotypier er noe vi selv har med oss helt fra barndommen og selv om man har et bevisst forhold til kjønn dukker disse stereotypiene hele tiden opp som mer eller mindre synlige i ulike situasjoner. Ofte kan voksne ubevisst stemple og reagere på barn ut fra strukturer og kulturelle mønstre. Hva vi forventer av gutter og jenter kan være forskjellig, på samme måte som vi vurderer voksne menn og kvinner. I barnehagen snakker man gjerne om "barn" og ikke "gutter" og "jenter". Selv om vi ønsker å se barna som individer, er det umulig å komme forbi kjønnskategoriene hvis vi ønsker å se ubevisste handlingsmønstre knyttet til kjønn og hvordan dette påvirker barnas spillerom som individ. Med en kjønnsblind tilnærming kan strukturer vi ikke er oss bevisst videreføres.

PROBLEMSTILLING – VALG AV TEMA:

Vi hadde felles møter med Jønsrudløkka barnehage der vi diskuterte diverse problemstillinger. Diverse forslag kom frem og prosjektlederne tok til slutt den endelige avgjørelsen: "Hvordan henvender vi oss til gutter og jenter og er vi like tolerante ovenfor begge kjønn".

De spørsmålene vi ville ha svar på ble da følgende:

- ✚ Antall ganger vi henvender oss verbalt.
- ✚ Antall ganger vi bruker navnet til gutten/jenta.
- ✚ Antall ganger vi tar på gutten/jenta.
- ✚ Antall ganger vi hjelper gutten/jenta.

FREMGANGSMÅTE/METODE:

Vi hadde, før vi begynte å diskutere problemstillinger, allerede avgjort at vi skulle bruke videofilming som metode for å samle inn informasjonen til prosjektet. Videofilming er en spennende måte å samle informasjon på. Det er veldig avslørende, alt du sier og gjør blir fanget opp, ja, selv kroppsspråk kan tydes. Det stiller krav til at alle de involverte er klar over hva som skal skje, hvorfor det skjer og når det skal skje.

På 3 – 6 års avdelingen ble det filmet under formiddagsmaten. På 0 – 3 års avdelingen ble det filmet under formiddagsmaten og under påkledning. Ved formiddagsmaten sitter alle rundt bordet og det gjør det lettere å få med seg det som skjer, verbalt og nonverbalt. I påkledningssituasjonen er alle de små samlet i garderoben og det gjør det lett og filme, trodde vi. Vi prøvofilmet et par sekvenser for å sjekke ut lyd og billedkvalitet. Det er greit at dette er bra. Vi filmet tilsammen fire måltider på 3- 6 år, men valgte til slutt å sende bare to til analyse, grunnet billed/lyd kvalitet. Fra 0 – 3 års avdelingen ble det levert en måltid og en fra garderobe. Videoen fra garderoben ble valgt vekk da det var vanskelig å få til noen skikkelig analyse. Mye dårlig lyd og litt for mye uro av voksne som beveget seg.

RESULTATER OG ANALYSE:

Tellingen viser en marginal forskjell mellom barna, hvor guttene i noen grad får flere henvendelser fra de voksne. I småbarnsgruppa er det ingen gjennomgående forskjell mellom hvor ofte jentene og guttene får oppmerksomhet. Blant tre- til seks-åringene er det en liten forskjell og spore, tre av de fire typene henvendelser blir vendt mot guttene i noe større grad enn jentene. Likevel skiller Sagatun barnehage seg ut fra lignende undersøkelser ved at det er veldig liten forskjell i hvor mye oppmerksomhet gutter og jenter får.

Analysen av videomaterialet viser oss at det er veldig lite forskjell i hvor mye oppmerksomhet gutter og jenter i barnehagen får. Den samlede analysen viser at vi verbalt henvender oss like mye til gutter og jenter, at vi bruker navn på, tar på og hjelper guttene noe mer. Ikke overraskende for oss som jobber med barna, men litt avvikende fra tilsvarende undersøkelser.

Når det gjelder de forskjellige gruppene er det heller ikke så store forskjeller. Det som skiller seg litt ut er at guttene på 3 – 6 års avdelingen får mye mer henvendelser om hjelp til forskjellige ting under måltidet. Dette var for så vidt ingen overraskelse, men bekrefter vel det vi har erfart at gutter er mer “klønete” når det gjelder å klare ting rundt et måltid. Det er et fåtall av guttene som f.eks kan forventes å hjelpe mindre barn med ting rundt et måltid. Vanskelig og si hvorfor det er slik, men vi ser at de har problemer med å holde kniv, beregne mengde av pålegg og at de må bli fort ferdig. Dette fører til at de må ha hjelp for å hjelpe og da blir det til at vi voksne heller gir jentene ansvaret eller gjør det selv. Jentene har det litt mindre travelt, er bedre finmotorisk og har de “medfødt/innlært omsorgs gen”?

Analysen trekker også frem noen enkelt episoder, hvor en jente 5 år tydelig kommer til kort i kampen om den voksnes oppmerksomhet. Spennende at hun trer så tydelig frem. Vi vet om henne, men har bevisst oversett henne for å få henne til å si ifra klarer og høyere når hun trenger hjelp. Så dette blir en balansegang. Overse for lenge og hun gir helt opp? Respondere på hennes henvendelser slik de er og underbygge hennes adferd? En adferd som vi jo gjerne vil endre.

I barnehagen serveres det brød/rundstykker og pålegg til lunsj hver dag. Smøremåltid og ikke matpakke! Måltidene som ble filmet i barnehagen viser en forholdsvis rolig og harmonisk situasjon og det er interessant om settingen rundt måltidene er med på å lage det slik. På avdelingen er det to bord med benker, som hver for seg gir plass til 8 barn og to voksne. Bordene er satt sammen til et stort firkantet bord med benkene rundt. Dette gir plass til alle barn og voksne rundt det samme bordet, litt trangt, men desto koseligere. Barna har ikke faste plasser, men kan sette seg hvor de vil. Vi mener at dette er med på å gjøre måltidene til en mer sosial situasjon enn det var før, med to separate bord. Du kan sitte ved siden av bestevennen, den du har lekt med hele formiddagen eller ved siden av en voksen. Dessuten ser alle alle, alle blir sett og det er lett å snakke sammen på kryss og tvers uten å bruke høy stemme. Det med praten rundt bordet kommer som en naturlig del av denne settingen. Skal du ha noe som står på andre siden av bordet, må du verbalt be et annet barn/voksen sende det til deg. Det er ikke bare å strekke ut en hånd å ta det! Siden alle må ha brød, alle må ha pålegg og alle må ha melk, må jo alle henvende seg til en annen og få respons på sin henvendelse. Dermed må alle snakke i løpet av måltidet, alle blir stort sett snakket til/med og dermed har vi laget en god arena for språkutvikling og positive henvendelser til både gutter og jenter.

HVA LÆRTE VI?

Vi har lært masse! Videofilming er gøy, men setter krav til hva vi filmer, hvorfor vi filmer og hvem vi filmer. Så vi kommer nok til å bruke video ved senere anledninger også, men da i litt mindre målestokk og kun til internt bruk i barnehagen.

Vi lurte jo på om vi snakket like mye til både gutter og jenter, for det føles ofte som det er guttene som får mest oppmerksomhet i løpet av måltidet, men når vi snakker om lunsjsettingen på avdelingsmøter er det ofte jentene som blir tatt frem som de som skravler, de som vi må flyttes på under et måltid og de som blir hysjet mest på. Derfor er det godt og få bekreftet at det faktisk er ganske likt.

Vi har også lært at prosjekter bør drives over hele barnehagen. De som ikke har vært med sier de ikke er involvert. Til prosjektgruppas forsvar; alle fikk tilbud om å være med, men kun to avdelinger ville. Hvor mye skal da resten involveres? Derfor er det en forutsetning at resten av barnehagen blir med på en mer aktiv måte ved senere prosjektjobbing.

VEIEN VIDERE:

Det har vært veldig interessant å jobbe med dette prosjektet og det var spennende å se hva som kom frem etter videoanalysen. Sånn det har vært nå, har prosjektleder av forskjellige årsaker jobbet mye alene med prosjektet. Skal vi videreføre dette prosjektet må disse rammene endres. En person kan ikke drive et prosjekt alene, med full jobb ved siden av. Prosjektleder hadde gjerne sett at det gikk an å drive prosjektet videre og kommer til å luften forskjellige løsninger for resten av personalgruppa.

Resultatet av videoanalysen viser jo at vi er inne i et rett spor og skal vi jobbe videre med prosjektet, blir det å følge disse sporene videre. Første steg blir jo å involvere de som jobber på de respektive avdelingene mer i prosjektet, ikke bare være dårlig betalte aktører i en videosnutt. Hva tenker vi om kjønn? Tenker vi i det hele tatt over det i den daglige omgangen med barna?

Større involvering av hele personalgruppa, vi er jo 17 stykker! Trekke prosjektet over i en annen fase, ikke videoopptak, slik at de med videokrekk også kan være med. Jobbe med å få likestilling mer synlig inn i planverket for barnehagen. Observere hverandre i arbeidet med barna. Tørre å gi hverandre tilbakemeldinger på hvordan vi henvender oss til gutter og jenter.

På sikt involvere foreldre også; Hvordan påvirker de sine barn gjennom valg av klær, leker, språkbruk og egne holdninger til "mann- og dameaktiviteter". Fint tema for et foreldremøte!

VEDLEGG:

Budsjettet som var satt av til gjennomføringen var på 10.000,- kroner pr. barnehage og pengene var bevilget av fylkesmannen i Hedmark. Det var opp til den enkelte barnehage å disponere de avsatte pengene. I Sagatun barnehage ble 7.000,- kroner brukt til innkjøp av 2 stk videokameraer. 500,- ble brukt til innkjøp av en ekstern lagringsenhet for videoene som ble filmet. De resterende 2.500,- ble brukt til lønn av vikarer når prosjektgruppa var på samlinger. Om de tildelte midlene var i riktig størrelsesorden blir en vurderingssak. Det var nok til at vi fikk kjøpt det utstyret vi trengte. Vi fikk også betalt noe vikar ved samlinger, men barnehagen dekket også en del av dette selv. Det var også en del av intensjonen, men med større bevilgninger kunne prosjektgruppa vært frikjøpt mer for å jobbe med rapporten.

REFERANSER:

Hovde, K. og Moen R.M. (2010) Likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen 2007-2010. Rapport fra Kvinesdal kommune. KUN

Bredesen, Ole (2004) Nye gutter og jenter – en ny pedagogikk? Cappelen akademisk forlag.

Vedlegg V – Rapport fra Jønsrudløkka barnehage

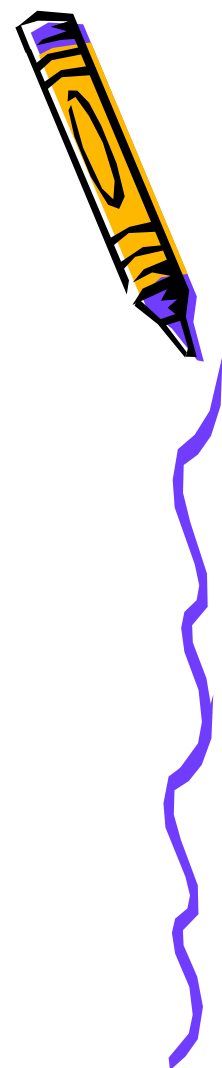
GUTTER OG
JENTER -
SAMMA DET!

En prosjektrapport fra
Jønsrudløkka barnehage

Innholdsfortegnelse

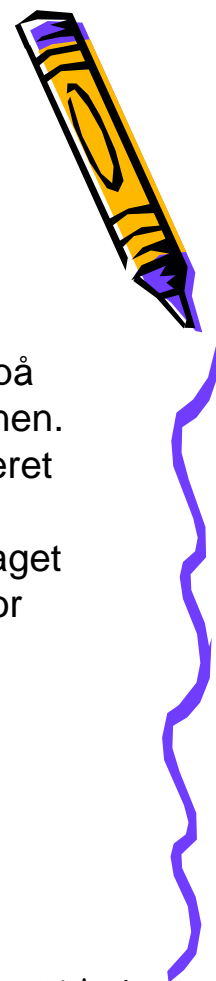
Side 1	1.0 - Bakgrunn og målsetting
Side 1	1.1 - Fylkesmannen, bevilgning og prosjektet
Side 2	1.2 - Hvem er vi
Side 3	1.3 - Kort om barnehagen
Side 4-5	1.4 - Bakgrunn og formål med videopptak og analyse
Side 6	1.5 - Involvering av personalet i prosjektet
Side 7	2.0 - Teoretisk bakgrunn
Side 7	2.1 - Biologisk kjønn
Side 8	2.2 - <i>Betyr likestilling i barnehagen at gutter og jenter skal være like?</i>
Side 9	2.3 - <i>Markedets sosialisering og barnhagenes rolle.</i>
Side 10	2.4 - Dyproller
Side 11	3.0 - Framgangsmåte og metodikk
Side 12	3.1 - Praktisk gjennomføring
Side 13	3.2 - Resultater og analyse
Side 14	3.3 - Praksisfortellinger
Side 15	3.4 - Spørsmål til ettertanke
Side 16	3.3 - Hva lærte vi?
Side 17	3.4 - Økonomi
Side 18	4.0 - Veien videre
Side 19	4.1 - Nytt prosjekt
Side 20-	5.0 - Vedlegg

1.0 Bakgrunn og målsetting

1.1 Fylkesmannens bevilgning

I brev av 1. desember 2009 ble Hamar kommune tildelt midler på vegne av Sagatun og Jønsrudløkka barnehager av Fylkesmannen. Dette etter at det var inngått en avtale mellom Likestillingscenteret og Fylkesmannen om tiltak etter pkt 3.7 i handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008 - 2010. Oppdraget innebar at Likestillingscenteret skulle arrangere tre samlinger for prosjektbarnehagene samt være prosessveileder for hver barnehage i inntil fem timer.

Side 1

1.2 - Hvem er vi?

Jønsrudløkka barnehage er en tre avdelings barnehage med plass til 45 barn. Det er en avdeling for de minste barna, stort sett 1-2 åringer og to avdelinger med 3-6 års barn med innslag av noen toåringer. Barnehagen har gjennomført mange prosjekter. Blant annet kan nevnes at vi de to siste årene har satset på integrering av barn med minoritetsspråklig bakgrunn. For barnehageåret 2009-2010 ønsket vi å fokusere på handlingsplanen for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008-2010. Dette barnehageåret hadde vi to barn med særskilt behov som hadde vær sin ekstra voksen, dette gjorde at vi hadde to mannlige ansatte som til vanlig ikke er fast ansatt hos oss.

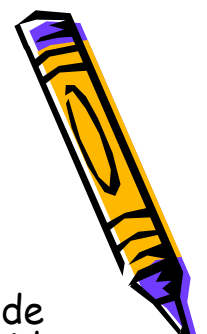
Side 2

1.3 Kort om barnehagen

Jønsrudløkka barnehage er en kommunal barnehage med 45 plasser for barn i alderen 0 - 6 år, fordelt på 3 avdelinger: Skoggløtt, Solgløtt og Tippegløtt. Barnehagen ligger ved siden av Prestrudsenteret, i Boligområdet på Hamar Vest. Norsk Tipping ligger rett over veien for barnehagen. I umiddelbar nærhet ligger også butikker, bank og kirke. Litt mer perifert har vi Nordlyshallen, Mjøsa, Prestrud skole, Prestrudhallen og Furuberget. Barnehagens tomt grenser mot et friareal, skogbunn og furuer preger hele området.

1.4 - Bakgrunn og formål med videopptak og analyse

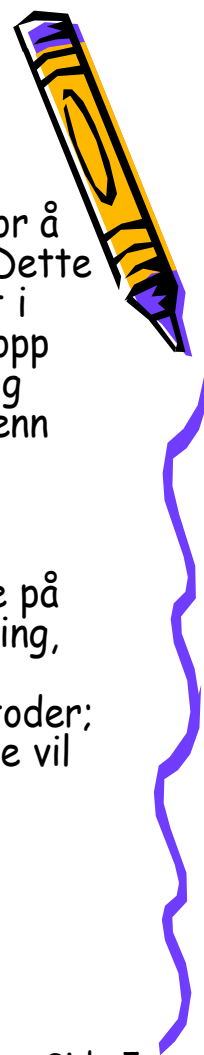
I dette prosjektet er filming i barnehage brukt som metode for å undersøke og reflektere rundt spørsmål om hvorvidt barnehagens personale ubevisst behandler gutter og jenter forskjellig.

Videomaterialet vil ikke gi et representativt bilde av hvordan samspillet mellom barn og voksne i barnehagen er i hverdagen. Dette har blant annet sammenheng med at de ansatte i større eller mindre grad vil ha med seg i bakhodet at de blir filmet og at filmen skal analyseres i et likestillingsperspektiv. Selv om kameraet fort kan komme i bakgrunnen når ulike situasjoner utspilles, vil det likevel være i bevisstheten til de som blir filmet. Videre er filmen kun et enkelt eksempel og et utdrag fra hva som skjer i dagliglivet i barnehagen.

Målet er derfor først og fremst å analysere materialet for å kunne få et utgangspunkt for diskusjon og refleksjon. Dette vil igjen kunne føre til en bevisstgjøring hos personalet i forhold til hvordan de er med på å skape kjønn, bygge opp under kjønnsroller, og hvilke betingelser vi gir gutter og jenter. Vi har også et åpent blikk for andre variabler enn kjønn, som barnas alder og eventuelt andre individuelle forutsetninger hos det enkelte barn.

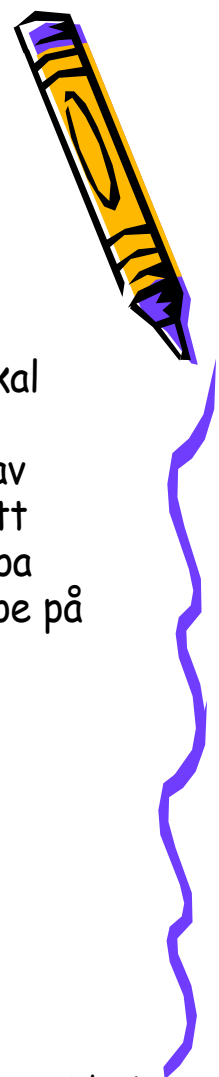
Grunnlaget for analysen er fem måltidssituasjoner som er filmet i barnehagen, filmene har en gjennomsnittlengde på 30 minutter. Det er filmet to måltider i småbarnsavdeling, og tre måltider i 3-6 års avdeling. Når vi har analysert videoene, har vi tatt utgangspunkt i to forskjellige metoder; telling og praksisfortellinger. Metodene og resultatene vil bli nærmere beskrevet.

Side 5

1.5 Involvering av personalet i prosjektet

I alle prosjekter er det et mål at hele personalgruppa skal involveres og dette er alltid en utfordring. Vi har ikke lykkes helt i dette, men for å få mest mulig spredning av kompetanse på avdelingene valgte vi prosjektgruppe satt sammen med en person fra hver avdeling. Prosjektgruppa har deltatt på alle samlingene og vi har hatt temaet oppe på personalmøtene med jevne mellomrom. I tillegg har Likestillingscenteret deltatt på to personalmøter.

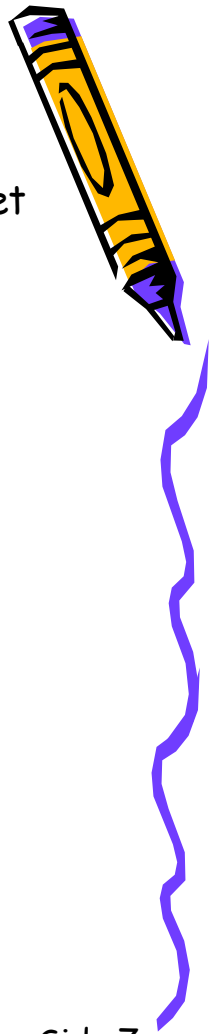

Side 6

2.0 Teoretisk bakgrunn

Noen perspektiver som kan være nyttige å ha i bakhodet når vi reflekterer over kjønn i barnehagen:

2.1 Biologisk kjønn er knyttet til om man er født jente eller gutt. *Sosialt kjønn* er knyttet til forventningene vi har til gutter og jenter fordi de biologisk sett er forskjellige. Disse forventningene er i stor grad historisk foranderlige og kulturelt betingede (Hovde og Moen 2010). Mange forskningsprosjekter viser at voksne på et ubevisst plan bidrar til å skape og fastholde kjønnsstereotype oppfatninger hos barn (Bredesen 2004).

Side 7

2.2 Betyr likestilling i barnehagen at gutter og jenter skal være like? Samfunnet er i stor grad organisert ut fra kjønn, og dette lærer barna om mens de går i barnehagen. Å fokusere på likestilling handler om å gi barna like muligheter uavhengig av kjønn, ikke at jenter og gutter skal være like. Utprøving av kjønnets betydning er en del av barnas sosialiseringssprosess. De voksne kan bidra med å aktivt støtte en åpenhet i forhold til hva det er legitimt å foreta seg som henholdsvis gutt og jente. (Bredesen 2004). Slik kan voksne bidra med rom for individuelle forskjeller innad i kjønnskategoriene

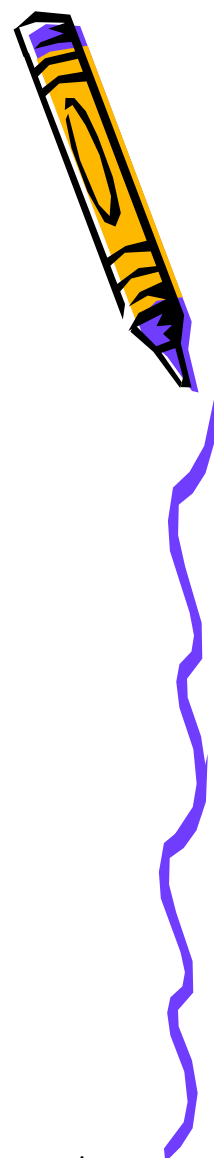
Side 8

2.3 Markedets sosialisering og barnehagens rolle.

Markedskreftene bruker i stadig større grad kjønnsstereotype virkemidler for å selge. Barna blir påvirket av dette gjennom TV, spill, bøker, leker, reklame, klær m.m. Barna blir utsatt for massiv informasjon om hva som er for gutter og hva som er for jenter, uten å kunne kritisk bedømme dette. Hva blir barnehagens rolle i dette landskapet? Barnehager kan være, og er ofte, en motvekt til den økende kjønnsstereotype påvirkningen av barn. Blant annet kan bevissthet rundt hvilke kjønnsstereotypier bøkene og lekene som barna benytter i barnehagen, være ett godt virkemiddel. Et viktig spørsmål å diskutere i et likestillingsperspektiv, er hvordan personalet skal forholde seg til og samtale med barna om kjønnsstereotypiene som barna tar med seg i barnehagen i form av klær, måter og leke på og hva de er opptatt av.

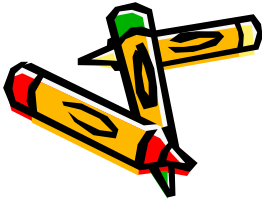
2.4 Dyproller. Kjønnstereotyper er noe vi selv har med oss helt fra barndommen, og selv om man har ett bevisst forhold til kjønn dukker disse stereotypiene hele tiden opp som mer eller mindre synlige i ulike situasjoner. Ofte kan voksne ubevisst stemple og reagere på barn ut fra strukturer og kulturelle mønstre. Hva vi forventer av gutter og jenter kan være forskjellig, på samme måte som vi vurderer voksne kvinner og menn. I barnehagen snakker man gjerne om "barn" og ikke "gutter" og "jenter". Selv om vi ønsker å se barna som individer, er det umulig å komme forbi kjønnskategoriene hvis vi ønsker å se ubevisste handlingsmønstre knyttet til kjønn, og hvordan dette påvirker barnas spillerom som individ. Med en kjønnsblind tilnærming kan strukturer vi ikke er oss bevisst videreføres.

Side 10

3.0 - Fremgangmåte og metode

Vi søkte om prosjektmidler som vi ønsket å bruke på og filme ulike situasjoner der vi så om vi behandlet gutter og jenter likt. Prosjektet ble kalt "Gutter og jenter - samma det?" Som det kan ses i loggboken i vedlegget valgte vi i utgangspunktet garderobe- og måltidssituasjonen på de ulike avdelingene. Erfaring fra de første filmsekvensene var at det ble for mye støy i garderobesituasjonene, og at vi i måltidssituasjonene måtte vi bruke to kameraer og kun filme et bord av gangen for å skille ut hva som ble sagt av hvem og til hvem.

Side 11

3.1 - Praktisk gjennomføring

Hanne skal:

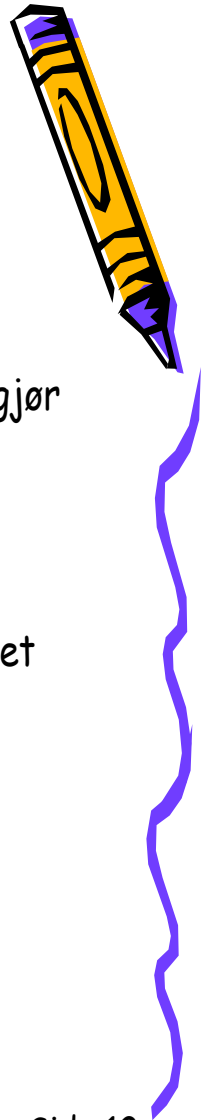
- Sørge for at kameraene er fulladet, hvis hun er borte gjør John det
- Sjekke lyd kvaliteten
- Overføre fra minnekort til ekstern harddisk

John skal:

- Lese bruksanvisningen og lære de andre å bruke utstyret
- Sette i gang på avdelingene hvis behov
- Overføre og lade kameraene når Hanne er borte

Alle skal

- Sørge for at prosjektet får framdrift
- Skrive ned spørsmål som måtte dukke opp
- Være til hjelp hvis nødvendig

Side 12

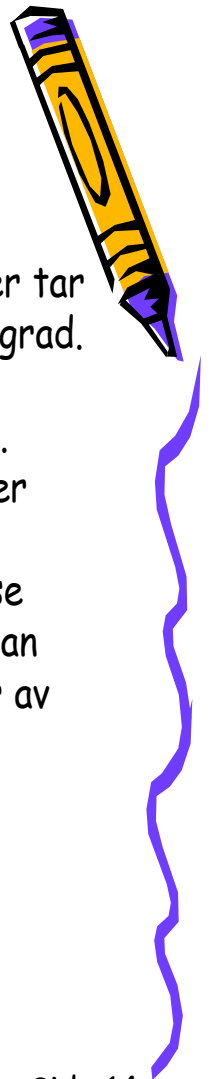
3.2 - Resultater og analyse

Tellingen viser en ikke stor, men jevn forskjell i antall henvendelser fra personalet til jenter og gutter. Se vedlegg bakerst i rapporten. Gutter har i gjennomsnitt mer kontakt med de voksne, både i småbarngruppen og blant 3-6 åringene. Selv om forskjellene ikke er dramatiske, så ser vi konsekvent at guttene får noe mer oppmerksomhet i alle typer henvendelser, noe som tyder på at forskjellen ikke er tilfeldig. Det kan være mange faktorer som spiller inn på tallene, i tillegg til kjønn. Blant annet barnas alder, barns individuelle behov for oppfølging, og hvilke barn som sitter ved siden av en voksen og dermed naturlig har mer interaksjon med den voksne, f.eks. gjennom fysisk berøring. Det skal også sies at det i de fleste grupper finnes både stille og mer utadvendte gutter, og stille og mer utadvendte jenter. Likevel er gjennomsnittsforskjellen mellom kjønnene gjennomgående.

3.3 - Praksisfortellinger

Praksisfortellingene reflekterte at jentene i en del tilfeller tar på seg hjelpe- og omsorgsroller, noe gutter gjør i liten grad. Det er også eksempler på hvordan barna reflekterte kjønneriotypier som markedskreftene representerer. Funn fra tellingen og praksisfortellingene viser at det er noe forskjell på hvor mye og hvordan jenter og gutter deltar i kommunikasjon ved måltidene. Vi ønsker at disse funnene kan være utgangspunkt for å tenke over hvordan lignende mønstre utspilles i hverdagen, og i andre deler av barnehagens aktiviteter, uten kamera tilstede.

3.4 - spørsmål til ettertanke

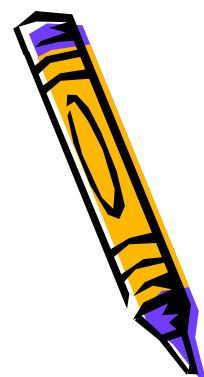
- Hvordan forklarer vi disse forskjellene?
- Har vi ulike forventninger om jenter og gutters evne til hjelpsomhet?
- Hvilke konsekvenser får det for gutter og jenter?
- Hvordan samsvarer dette med målet for barnehagen?
- Hva kan gjøres?

Side 15

3.5 - Hva lærte vi?

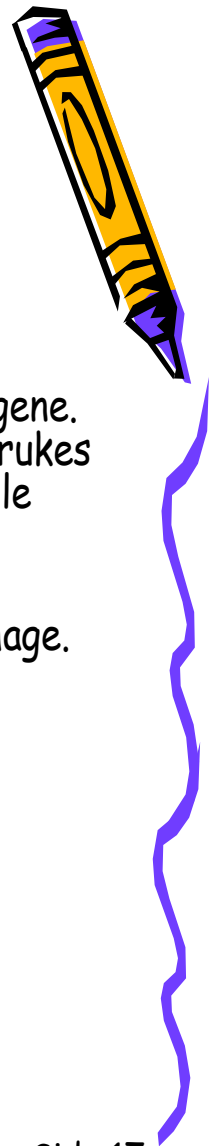
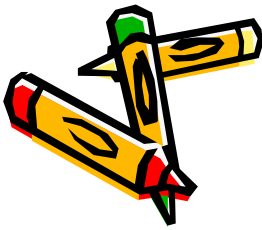
Vi så på oss selv som en barnehage som satt likestilling og likeverd høyt før vi startet på prosjektet. Likevel var vi ikke overrasket over at vi fant eksempler på at vi behandler gutter og jenter ulikt. Dette er også i samsvar med de rapporter vi har fått av andre barnehager som har brukt metoden.

3.6 - Økonomi

Det ble søkt om 20 000,- kr til prosjektet i de to barnehagene. Allerede i søknaden var det skissert at midlene skulle brukes til innkjøp av utstyr og at arbeidet med opptak etc. skulle være egeninnsatsen.

Det ble kjøpt inn 2 stk videokameraer a kr 3995,-, to stk stativer og en ekstern harddisk til Jønsrudløkka barnehage. De tildelte midlene dekket nesten dette innkjøpet

4.0 - Veien videre

Personalgruppa ved Jønsrudløkka barnehage ønsker å fortsette med arbeidet rundt dette temaet. Imidlertid er det noen utfordringer som må løses før vi går i gang. I fortsettelsen må vi sørge for at hele personalgruppa involveres, det vil si at vi må bruke tid på planleggingsdager og møter på kveldstid. Dette igjen byr på utfordringer i forhold til økonomi. Vi mener det er bedre å satse på midler til færre barnehager og at disse må forplikte seg på erfaringsspredning enn at flere barnehager få lite midler.

Side 18

4.1 - Nytt prosjekt

Økt kompetansen og fokus på vår væremåte ovenfor barna blir nøkkelbegreper i et eventuelt nytt prosjekt. Resultatene våre er ikke alarmerende, men likevel ble det mange spørsmål rundt hvorfor vi sier det vi gjør og gjør som vi gjør i vår omgang med ungene. Ved å øke vår generelle kompetanse, ha fokus på hvilke tilbud vi gir barna håper vi at vi i framtiden kan si:

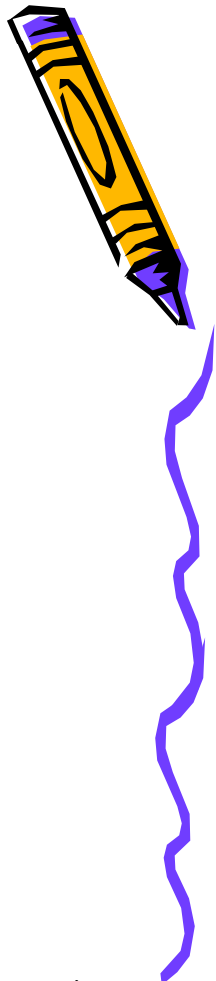
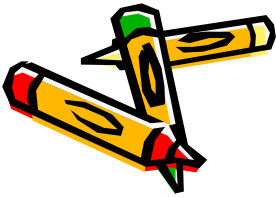
"Gutter og jenter - samma det"

Vi tenker oss at vi får midler til å gjennomføre to personalsamlinger på kveldstid der Likestillingscenteret er leverandør. Temaene for samlingen må ses i lys av det målet vi skal nå. Det kan være alt fra å sette fokus på hvilke leker vi tilbyr barna til å dele gutter og jenter inn i grupper for å se om det forandrer noe av de voksnes væremåte. I tillegg ønsker vi midler til en planleggingsdag som kan bestå både av en teoridel og et barnehagebesøk for å se hvordan andre barnehager gjør det i praksis.

5.0 - Vedlegg

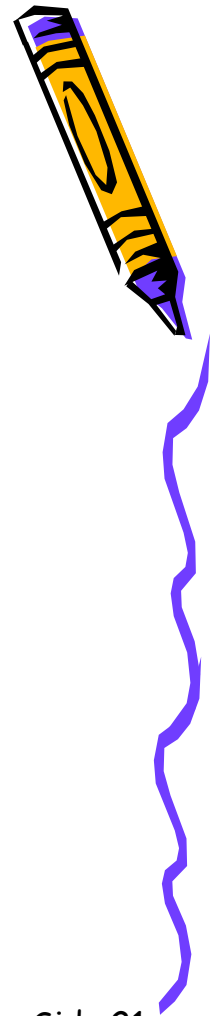
- Loggbok fra barnehagen
- Tabeller fra prosjektrapporten

Side 20

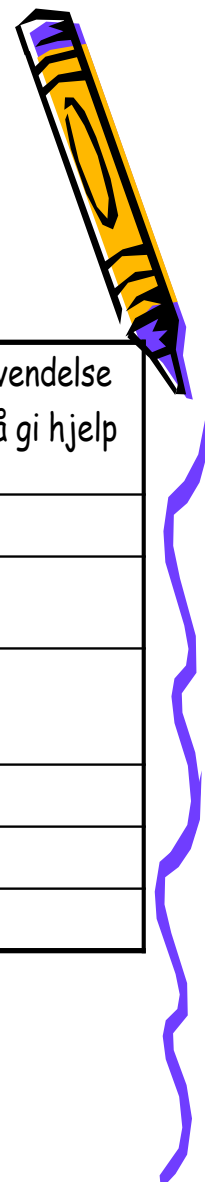
loggbok

Solgløtt			
	Måltid	12.april	20 april
	garderobe	12.april	20 april
Tippegløtt			
	Måltid	19 april	21 april
	garderobe	19 april	21 april
Skoggløtt			
	Måltid	14 april	22 april
	garderobe	14 april	22 april

Side 21

Antall henvendelser fra de voksne til hvert enkelt barn i løpet av måltidene som er filmet

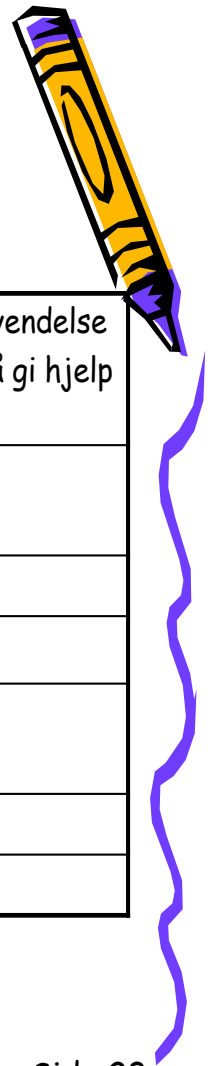

Sammenlagte tall for fem måltidssituasjoner	Verbal henvendelse	Henvendelse ved navn	Henvendelse Ved berøring	Henvendelse for å gi hjelp
Sum antall henvendelser til barna				
Gutter (antall: 24)	97	134	53	34
Jenter (antall: 15)	27	67	10	17
Gjennomsnitt antall henvendelser til barna				
Gutter	4	5,6	2,2	1,4
Jenter	1,8	4,5	0,7	1,1

Antall henvendelser fra de voksne fordelt på småbarnssavdelingene:

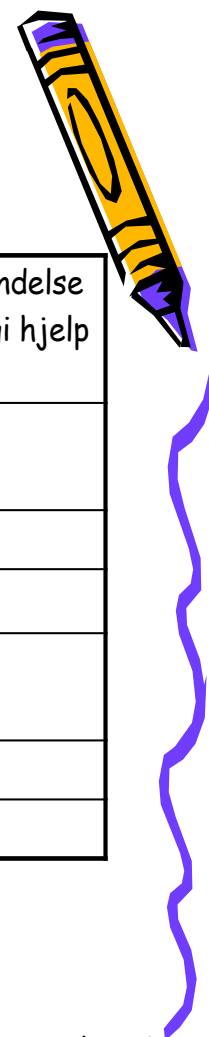
Sammenlagte tall for to måltidssituasjoner	Verbal henvendelse	Henvendelse ved navn	Henvendelse Ved berøring	Henvendelse for å gi hjelp
Sum antall henvendelser til barna				
Gutter (antall: 10)	61	61	28	22
Jenter (antall: 5)	10	26	4	12
Gjennomsnitt antall henvendelser til barna				
Gutter	6,1	6,1	2,8	2,2
Jenter	2	5,2	0,8	2,4

Side 23

Antall henvendelser fra de voksne fordelt på 3-6 års avdeling

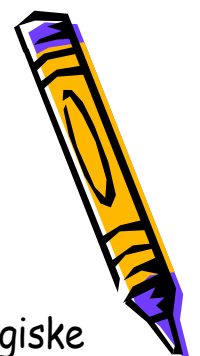
Sammenlagte tall for to måltidssituasjoner	Verbal henvendelse	Henvendelse ved navn	Henvendelse Ved berøring	Henvendelse for å gi hjelp
Sum antall henvendelser til barna				
Gutter (antall: 14)	56	99	34	21
Jenter (antall: 10)	29	49	7	10
Gjennomsnitt antall henvendelser til barna				
Gutter	4	7	2,4	1,5
Jenter	2,9	4,9	0,7	1

Side 24

Referanser:

- Hovde, K. og Moen R.M. (2010) Likestilling i det pedagogiske arbeidet i barnehagen 2007-2010. Rapport fra Kvinesdal kommune. KUN
- Bredesen, Ole (2004) Nye gutter og jenter - en ny pedagogikk? Cappelen akademisk forlag.
- Kleppe, Rasmus (2008) Pilotprosjektet observant og rettferdig - en erfaringsrapport om bruk av video i barnehagen. Kanvas og Reform

Side 25